

NAIXEMENT

PUBLICACIÓ DE LA FEDERACIÓ CATALANA DE PESSEBRISTES

NÚMERO 12

DESEMBRE 2021

NAIXEMENT. Número 12, desembre 2021

Publicació de la Federació Catalana de Pessebristes

Dipòsit legal: B-45.695-2010

Edita: Federació Catalana de Pessebristes

Carrer dels Lledó, 11, 2n – 08002 Barcelona

e-mail: catpessebres@gmail.com – www.pessebrescat.cat

Federació Catalana de pessebristes

@pessebrescat

www.youtube.com/fcatpessebristes

@pessebrescat

Direcció: Núria Garcia i Múrcia

Equip editorial: Albert Català, Francesc Villegas, Ramon Albornà,

Jordi Pujol, Jordi Bernal, Ferran Fonte i Josep M. Borrut.

Correcció de textos: Núria Garcia i Múrcia

Maquetació i impressió: Gràfiques Sprinter, Salt (www.gsprinter.com)

Imatge de la portada: Pessebre realitzat pel grup “Caminants” de Rubí

Prohibida la reproducció total o parcial de qualsevol article i/o fotografia sense l'autorització expressa de la Federació Catalana de Pessebristes

La FCP no es fa responsable de les opinions que hi puguin aparèixer.

Amb el suport:

Entitats amb les que col·laborem:

EDITORIAL

Federació Catalana de Pessebristes

Teniu als dits la dotzena edició de la revista **Naixement**. Albirem ja una campanya gairebé normalitzada que ens permet recuperar la nostra vida social i les nostres visites per gaudir de pessebres..

La portada d'enguany correspon a un fragment del diorama del Nadal 2020 a l'associació de Rubí realitzat pel grup de pessebristes que s'autoanomenen “Caminants” i que comparteixen pessebres i passejades pel terme. D'estil ben diferent a portades anteriors més pictòriques, en aquesta ocasió sentim la flaire de la molsa en aquesta clariana del bosc. Les figures són de la Glòria Guitart (el naixement) i del Josep Comellas (el pastor). Ens ha agradat compartir l'escena amb tots vosaltres en aquest número.

I si continueu llegint us trobareu a més:

La **salutació** del nou President de la Federació, en Ramon Albornà i de la també nova Consellera de Cultura, Natàlia Garriga.

Comptem amb la col·laboració d'en Jordi Bilbeny que ens parla del **Déu romà Mitra** i el **caganer del pessebre**, del **Tió de Nadal**, d'en Josep Fornés, de l'exposició d'aquest Nadal sobre **Salvador Masdeu** al Museu Arxiu de Sant Andreu de Llaveneres i dels **Pessebres al carrer** a Palà de Torroella. Coneixerem els resultats de l'enquesta sobre **Pessebrisme versus pandèmia**. A més tenim la col·laboració habitual de la Dra. Ballús, enguany sobre la **música** dels pastors, i sabrem **Qui és qui** a la **UNFOEPRAE**. Tancarem com sempre amb els fets o activitats més representatius del que ha estat l'any.

Esperem que us agradi el contingut d'aquest Naixement i us desitgem un Bon Nadal!

SUMARI

Editorial <i>Federació Catalana de Pessebristes</i>	3
Salutació del President <i>Ramon Albornà i Rovira</i>	4
Salutació de la Consellera de Cultura <i>Natàlia Garriga i Ibàñez</i>	5
El Déu Romà Mitra i el caganer del pessebre <i>Jordi Bilbeny, Escriptor i investigador</i>	6
El Tió de Nadal <i>Josep Fornés i Garcia</i>	10
L'Exposició: “Salvador Masdeu: Els Secrets del Fang” al Museu Arxiu de Sant Andreu de Llaveneras <i>Antoni Dorda, Laura Bosch i Jordi Montlló</i> <i>Col·lectiu El Bou i la Mula</i>	14
Pessebres al carrer. El cas curiós de Palà de Torroella <i>Francesc Villegas i Martínez</i>	17
Pessebrisme versus Pandèmia; resultats d'una enquesta <i>Albert Dresaire Gaudí, Col·lectiu El Bou i la Mula, Jordi Montlló Bolart, Institut Català en Recerca de Patrimoni Cultural (ICRPC-CERCA) i Col·lectiu El Bou i la Mula</i>	22
La Música dels Pastors del pessebre <i>Glòria Ballús i Casòliva. Dra. en musicologia</i>	26
Qui és qui a la UN-FOE-PRAE <i>Albert Català i Pou</i>	32
Coses que han passat	36
Grup “Caminants” de Rubí	39

SALUTACIÓ DEL PRESIDENT

Teniu a les mans una nova edició de la revista Naixement, la dotzena. Des d'aquí l'agraïment a totes les persones que l'heu fet possible, desitjant que sigui del vostre interès.

Com veieu, hi ha canvis en qui signa aquesta salutació, degut a la renovació de la nostra junta i el canvi preceptiu en la presidència. Com a nou president, comparteixo amb tots vosaltres la ferma voluntat de continuar treballant pel pessebrisme, com a fet i patrimoni cultural, braç a braç amb totes les entitats que formem part d'aquesta realitat associativa. Des d'aquí l'agraïment a l'Albert Català per la seva dedicació aquests darrers vuit anys al capdavant de la Federació, alhora que li desitjo tot l'encert al capdavant de la Un-Foe-Prae.

Estem acabant un any complicat a causa de la COVID-19, que per a la Cultura Popular ha estat molt dur i restrictiu, dificultant la realització de la gran majoria de les activitats associatives. Aquest també ha estat el nostre cas, fent ajornar per segon any la celebració del Dia de l'Associacionisme a Tavèrnoles i la 50a Trobada de Pessebristes a Terrassa, però amb el ferm desig de poder-ho organitzar i trobar-nos presencialment aquest proper 2022.

Abans, però, ens espera el moment més especial per al pessebrisme, el Nadal. Hi esperem poder normalitzar i recuperar la nostra activitat, en especial les exposicions de Pessebres, que tan bona acollida reben any rere any. Espero compartir amb vosaltres el desig de poder-les visitar i gaudir de nou.

Us convido també a visitar la XXVIII Biennial del Pessebre, en aquesta edició amb un format virtual. La pandèmia ens ha obligat a buscar altres formats i a ser més imaginatius –alguna cosa bona n'hem tret de tot plegat– per poder continuar promovent i difonent la nostra activitat, els nostres pessebres i el pessebrisme. Aquesta és la proposta per a la Biennial d'aquest any, esperem que la gaudiu i ens ajudeu a donar-la a conèixer.

Per acabar, permeteu-me un record per a tots els companys i companyes que ens han deixat a causa de la COVID-19. El condol de la Federació per a les seves famílies i persones properes.

Que passeu un bon Nadal, i molta salut i molts pessebres per al nou any.

Ramon Albornà Rovira

President de la Federació Catalana de Pessebristes

SALUTACIÓ DE LA CONSELLERA DE CULTURA

Les tradicions més arrelades són les que perduren. Una d'elles, que es repeteix cada any a moltes llars del nostre país, és el pessebrisme, que segueix ben viu a Catalunya gràcies a la feina de moltes persones i associacions compromeses amb la cultura popular del país i que veieu com, ara, al Nadal culmina la feina de tot l'any.

La cultura d'arrel popular i tradicional és el nostre vincle amb el passat, la base amb la que encarem el futur i la manera com ens presentem al món. Una màxima que hem de tenir més present que mai, immersos com estem en una societat globalitzada. La feina diària de la Federació Catalana de Pessebristes, i de les entitats que en formen part, ajuden, i molt, a mantenir vives aquestes tradicions. I ho feu amb unes característiques i un nivell d'excel·lència i de detall que ha portat el pessebrisme català a estar considerat com un dels millors del món i a convertir-se en un senyal d'identitat de la nostra cultura.

A ningú se li escapa que l'època de Nadal és un dels moments àlgids de l'any i que les famílies el viuen molta il·lusió. El moment de muntar el pessebre a casa, amb els infants, és un dels moments que passen de generació en generació. Figuretes, naixements, cases, suro, que utilitzem any rere any, fomentant la creativitat, el reciclatge, el treball artesà,... Però el pessebrisme és una d'aquelles tradicions que ha aconseguit sortir de les llars, i trobar espais d'exhibició on entitats de tot el país mostreu les vostres propostes, de vegades clàssiques i d'altres molt creatives, on l'artesanía es troba amb el públic d'una manera lúdica i entranyable.

Estic segura que, enguany, aquesta il·lusió serà encara més gran perquè recuperarem una normalitat en les trobades familiars que ens ha estat negada els últims mesos per culpa de la pandèmia.

Us encoratjo a mantenir viva aquesta flama per molts anys més. I us desitjo, de tot cor, que passeu unes bones festes i tingueu un magnífic any 2022.

Natàlia Garriga Ibáñez

Consellera de Cultura

El déu romà Mitra i el Caganer del pessebre

Jordi Bilbeny

Mitra defecant, l'ULL Diví i els animals mitraics (Cf. Otto Jahn, ob. cit, làmina III)

És el Caganer del pessebre un símbol iconoclasta? És una figura que fa befa o desacralitza l'espai diví on el posem? O és el relicte sagrat d'una figura i d'un àmbit religiós arcaic i totalment esborrat de la nostra memòria? En Jordi Bilbeny ens ho explica tot seguit.

Al meu article anterior «El Caganer, el Dimoni, el fum i la visió transcendent»¹ ja vaig exposar les concomitàncies i interconnexions que podíem trobar entre Mitra, el Dimoni i el Caganer, en un intent d'explicar que no podia ser casual que el Caganer aparegués en un espai tan sagrat com el del pessebre de Nadal, llevat que també representés una antiga figura sagrada pertanyent a una religió arcaica i perduda. Per això observàvem com el Caganer sempre era representat fumant i com també el Dimoni no es podia entendre sense l'acte transcendent del fumar. No era, doncs, gens abstrús adonar-se que podíem relacionar Mitra, el Caganer i el Dimoni, sempre que entenguem aquest darrer com un vell déu desposseït del seu espai sagrat i despositivitzat del tot. Ja sé que el propòsit és delicat i que ara mateix esdevé quasi impossible refer el camí invers que ens porti del Caganer al Diable i del Diable a Mitra a través de les poques traces

i dels escadusseríssims indicis que ens n'han pervingut. Però, els que tenim a l'abast cal posar-los sobre la taula. A l'anterior estudi n'hi havia posat uns quants. Però no he desistit de recercar-ne més, amb el propòsit de trobar alguna traça que ens pogués ajudar en la identificació del Caganer amb Mitra i així comprendre molt millor els vincles d'aquesta antiga divinitat amb el nostre defecador nadalenc. L'he cercada tenaçment i obstinada i, finalment, l'he trobada.

Mercès a una referència que ens dóna En José Luís Hernando al seu estudi sobre Las representaciones obscenas en el arte románico he pogut anar estirant el fil fins a trobar-ne la plena corroboració iconogràfica. Així, segons aquest estudiós, es preserva de l'època romana «un relleu marmori que presenta un defecant cofat amb gorro frigi que excrementa un gran ull»². Com us podeu imaginar, la

idea que hi hagués ja dins del món romà una imatge d'un caganer amb barretina (o gorro frigi, que, pel cas, és el mateix) em semblava fascinant, car em permetia establir uns vincles més directes que mai entre el nostre caganer i el món simbòlic romà, cosa que jo venia suggerint de feia temps³. Però l'Hernando Garrido no en donava cap imatge i tan sols ens remetia, en una nota a peu de pàgina, a l'estudi d'un altre erudit espanyol, d'on ell en treia la referència: El mal de ojo en el Occidente romano, d'A[ntón] Alvar Nuño⁴. Per tant, no tenia més alternativa que consultar l'obra en qüestió si volia saber com era aquest caganer cofat amb gorro frigi. I, és clar: l'he consultada. Aquí, tot analitzant l'escatologia del món antic, especialment d'un caganer que trobem pintat en una latrina d'una casa de Pompeia, l'Alvar Nuño adverteix: «Tot i que poc comunes, es coneixen d'altres escenes escatològiques semblants: una a

França, de la qual farem referència una mica més endavant, i una altra de procedència desconeguda –però de la part occidental de l'imperi, segons el seu editor–, que consisteix en un relleu de marbre d'un ull atacat per diverses bèsties i un gladiador sobre el qual, a més a més, hi ha un home amb un gorro frigi defecant⁵». Com que l'Alvar Nuño citava un article d'En James Millingen⁶, d'on deia que n'extreia la informació, no m'ha quedat més remei, com us podeu imaginar, que acudir-hi. I és aquí on En Millingen ens il·lumina a l'asseverar que aquest més que citat defecant romà amb «el cap cobert amb la tiara frígia» és ni més ni menys que el déu «Mitra, el qual és normalment representat com un home jove amb una vestimenta semblant⁷». Per En Millingen no només hi ha Mitra, sinó que aquest té l'actitud de defecar sobre el símbol –se'ns diu– d'«el mal d'ull [the Evil Eye] o Fascinum⁸», que jo més aviat

¹ JORDI BILBENY, «El Caganer, el Dimoni, el fum i la visió transcendent», web de l'Institut Nova Història, 17 de desembre del 2020; <https://www.inh.cat/articles/El-Caganer,-el-Dimoni,-el-fum-i-la-visio-transcendent>

² JOSÉ LUIS HERNANDO GARRIDO, «Las representaciones obscenas en el arte románico: entre la vulgaridad y la apostura»; Arte y Sexualidad en los siglos del románico: imágenes y contextos; coordinat per Pedro Luis Huerta Huerta, Fundación Santa María la Real del Patrimonio Histórico, Aguilar del Campo, 2018, p. 208-209.

³ Vg. JORDI BILBENY, «El pessebre de Nadal: història i mite», conferència pronunciada el 12 de desembre del 2019 al Restaurant l'Era, d'Arenys de Munt, web de l'Institut Nova Història, 31 de desembre del 2019; <https://www.inh.cat/articles/El-pessebre-de-Nadal-historia-i-mite>, i «La sacralitat perduda d'"el Caganer"», web d'En Jordi Bilbeny, 20 de novembre del 2020; <http://www.jordibilbeny.cat/2020/11/20/la-sacralitat-perduda-del-caganer/>

⁴ J. L. HERNANDO GARRIDO, ob. cit., p. 209, nota 17.

⁵ ANTÓN ALVAR NUÑO, El mal de ojo en el Occidente romano: materiales de Italia, Norte de África, Península Ibérica y Galia; tesi doctoral dirigida per Francisco Marco Simón, Facultad de Geografía e Historia. Departamento de Historia Antigua, Universidad Complutense de Madrid, Madrid, 2010, p. 217.

⁶ JAMES MILLINGEN, «Some observations on an Antique Bas-relief on which the Evil Eye, or Fascinum, is represented», Archaeologia, XIX (1821), p. 70-74.

⁷ Ídem, p. 70.

⁸ Ídem.

interpreto, sense caure en les demonitzacions tradicionals, com «l’ull de la visió transcendent», o simplement l’«Ull diví».

Segons ell, l’origen del monument que conté el jove Mitra cagant «podria ser assignat al temps de Septimi Sever, quan l’adoració de Mitra començà a difondre’s amplament a l’Oest de l’Imperi Romà ⁹». És a dir: que seriem davant d’un monument construït entre el darrer decenni del segle II i el primer del segle III (car Septimi va ser emperador de l’any 193 al 211 ¹⁰), i mostraria el primer caganer amb barretina de la nostra era de què tinc consciència. O com exposa En Fredinandus al seu article sobre «El sexo protector en Villanueva de la Nia»: «El caganer apotropaic té un origen tan remot que ja apareix a l’estudi de l’Elworthy en els mosaics clàssics, on realitza la seva escatològica funció sobre un ull que ullprèn ¹¹». Efectivament, es tracta del llibre d’En Frederick Elworthy The Evil Eye, on l’autor ens assabenta que «potser el més notable de tots els amulets en els quals l’ull és l’objecte central, en combinació amb d’altres emblemes», és «un

dels marbres de [l’Abadia de] Woburn de la col·lecció del Duc de Bedford ¹²», que és precisament el marbre on hi ha el Mitra defecant de què parlo ara. Sobre aquest ull «hi ha assegut un home imberbe amb gorro frigi, amb l’esquena vers l’espectador i el cap girat enrere. S’està a la gatzoneta amb les dues mans sobre els genolls, amb la camisa arremangada, exemplificant cridanerament la descripció de Pomponi: “Hoc sciunt omnes quantum est qui cossim cacant” ¹³». És a dir, que «tothom sap que els qui caguen ajupitssón moltíssims». Irebla:«En efecte, la figura és assegurada sobre l’ull en la posició més indecorosa ¹⁴», que és, com hem vist i sabem, la posició de la defecació: la posició del caganer. I, per bé, que l’Elworthy consideri que som davant d’un exorcisme per evitar o foragitar esperits malèvols ¹⁵, no em puc estar de continuar pensant que som també davant d’un gest altament connectat amb la visió transcendent. Sigui com fos, el que l’Elworthy objectiva de tot en tot és que la imatge del personatge ajupit del marbre de Woburn és la viva imatge d’un caganer amb gorro frigi, que és el

mateix que dir d’un caganer amb barretina.

Així, i atès que jo crec que el marbre no fa referència tan sols a un home o a un caganer qualsevol, s’explica la presència d’una divinitat o un déu, que alguns autors identifiquen amb Mitra. Que es tracta una representació mitraica queda palès també si tenim present que «els animals que hi són representats a la part més baixa són mitraics», car «el corb, l’escorpí i el serpent són animals vistos comunament als monuments mitraics. El lleó era consagrat també a la mateixa divinitat ¹⁶». Per tant, no em queda cap ombra de dubte que el primer caganer embarretinat de què tenim constància a la Història – almenys de la història de l’Europa occidental– és una representació del déu Mitra. I esdevé ara mateix, a manca de qualsevol altra imatge anterior, el referent més immediat del caganer del pessebre.

Ara bé, com que En Millingen, tot i mostrar Mitra defecant, només reproduïa el dibuix d’una part del monument ¹⁷, he hagut de cercar la reproducció completa a

l’estudi de l’Otto Jahn «Über den Aberglauben des Bösen Blicks bei den Alten ¹⁸», que l’Alvar Nuño també citava, i que, amb d’altres reproduccions de medalles i amulets, és la que exposo aquí: Com que el reverend Stephen Weston, no estava d’acord amb la interpretació d’En Millingen d’atorgar a l’ull el significat de conjur que li assignava, va replicar-lo en aquella revista, al mateix any 1821, a fi de millorar-ne el sentit. I, així, escrivia: «Mr. Millingen ens diu amb massa ingenuïtat que l’ull és el mal d’ull i la fascinació, del qual ens informem en Virgili i Teòcrit i en el nostre propi país; al qual, en aquest baix relleu, tota la natura està picotejant. Però jo vaig més enllà i dic que l’ull representa Mitra, o el Sol, i les figures que hi apunten són les metamorfosis dels candidats a la iniciació dels misteris del culte mitraic ¹⁹». Semblantment, En James Davis tampoc no creia que es pogués relacionar aquest ull amb cap conjur malèvol i apuntava: «Jo no puc dir, tanmateix, que trobi cap prova d’aquesta relació amb “el mal d’ull” ²⁰», ans, més aviat li sembla «veure un simple retaule mitraic dels atributs del Sol ²¹», ja que «a les Saturnals

de Macrobi, llibre I. XXI, llegeixo al principi que “Solem, Jovis oculum appellat, antiquitas” [a l’antiguitat, el Sol era anomenat l’ull de Júpiter], i aquí l’ull és coronat per la figura mitraica ²²». I això té moltes possibilitats de ser cert, perquè, segons En Vensus George, «es creia que Mitra era l’ull d’Ahura Mazda [el déu suprem dels perses], que governava sobre la Terra contemplant cada cosa de l’Univers ²³». I és encara més versemblant si tenim en compte que En Robert Turcan també creu que «a la literatura vèdica, Mitra és “qui governa els homes”. Vetlla correlativament pel respecte al codi del bon comportament. “S’ocupa del benestar dels seus pobles” i desenvolupa un paper en l’ordre còsmic, ja que “sosté el cel i la terra” ²⁴». I, per això mateix, remarca que Mitra «ho veu tot. Com el Sol, que és el seu gran ull ²⁵». Cert: «el Sol fou conegut al Rigveda com a l’ull de Mitra», rubrica En Leroy Campbell ²⁶ i corrobora alhora En Macdonell ²⁷. Conseqüentment, si el Sol és l’ull de Mitra, l’ull de la visió absoluta i divina, ben bé podria ser que l’ull d’aquest monument mitraic fos, com jo considero, l’ull diví: l’ull de la visió transcendent.

Quan l’any següent de 1822 En John Russell, duc de Bedford, publicava els gravats dels marbres que tenia a la seva col·lecció, amb llurs explicacions corresponents, també adverava que, en aquest monument precís, el que s’hi representa «se suposa que fa al·lusió als símbols i cerimònies usats en la iniciació dels misteris de Mitra ²⁸». I suposo que, per aquest motiu, En John Parry, al 1831, en catalogar i comentar els marbres de la predita abadia, ja l’esmenta com a «A Mithriac Tablet ²⁹». De fet, que Mitra aparegui anant de ventre o fent el gest d’anar-hi, no és o no hauria de ser una imatge estranya i, molt menys, inadequada, perquè, a l’Himne Avesta a Mitra, segons ens reporta En Franciscus Kuiper, ja se’l presenta «connectat amb l’anus (pāyu-) i amb la defecació. Defecar es “acomplir l’acte de Mitra” (maitram kr-) ³⁰». I per l’autor, «encara que aquestes fonts són força tardanes, l’autenticitat d’aquesta tradició sembla fora de tot dubte ³¹».

^[1] Idem, p. 73-74.

^[2] Vg. «Septimius Severus. Roman Emperor», https://www.britannica.com/biography/Septimius-Severus

^[3] FREDINANDUS, «El sexo protector en Villanueva de la Nia», bloc Románico Digital, 17 d’abril del 2018 http://romanicodigital.blogspot.com/2018/04/el-sexo-protector-en-villanueva-de-la.html

^[4] FREDERICK THOMAS ELWORTHY, The Evil Eye. An Account of this Ancient & Widespread Superstition; John Murray, Londres, 1895, p. 138.

^[5] Idem

^[6] Idem

^[7] Idem, p. 139-140.

^[8] J. MILLINGEN, ob. cit., p. 71.

^[9] Idem, làmina VI.

^[10] OTTO JAHN, «Über den Aberglauben des Bösen Blicks bei den Alten», Berichte Über die Verhandlungen der Königlich Sächsischen Gesellskaft der Wissenschaften zu Leipzig; Leipzig, 1855 [p. 111], làmina III.

^[11] ASTEPHEN WESTON, «Further Observations on the Bas-relief, supposed to represent the Evil Eye»; Archaeologia, XIX (1821), p. 99.

^[12] JAMES A. DAVIS, «On the Evil Eye», Transactions of the Royal Society of Literature of the United Kingdom; John Murray i Trübner and Co.; Londres, M.DCCC.LVI, Segona Sèrie, Vol. V, p. 207.

^[13] Idem, p. 207 - 208.

^[14] Idem, p. 208.

^[15] VENSUS A. GEORGE, Paths to the Divine: Ancient and Indian; Indian Philosophical Studies-XII, The Council for Research in Values and Philosophy, Washington, D.C., 2008, p. 114.

^[16] ROBERT TURCAN, Los cultos orientales en el mundo romano; traducció d’Antonio Seisdedos, Editorial Biblioteca Nueva, S.L.; Madrid, 2001, p. 188.
^[17] FREDINANDUS, «El sexo protector en Villanueva de la Nia», bloc Románico Digital, 17 d’abril del 2018

^[18] Idem

^[19] LEROY A. CAMPBELL, Mithraic Iconography and Ideology; Études Préliminaires aux Religions Orientales dans l’Empire Romain; publicats per M. J. Vermaseren, E. J. Brill, Leiden, 1968, tom onzè, p. 99.

^[20] Cf. A. A. MACDONELL, «Vedic Mythology», Grundriss der Indo-Arischen Philologie und Altertumskunde, III, Part I, Quatern A (1897), p. 30.

^[21] [JOHN RUSSELL], «Mythological Bas-Relief», Outline Engraving and Descriptions of the Woburn Abbey Marbles; William Nicol, Londres, M.DCCC.XXII, p. s/n.

^[22] J. D. PARRY, History And Description of Woburn And Its Abbey; Manning and Smithson, Londres [1831], p. 267.

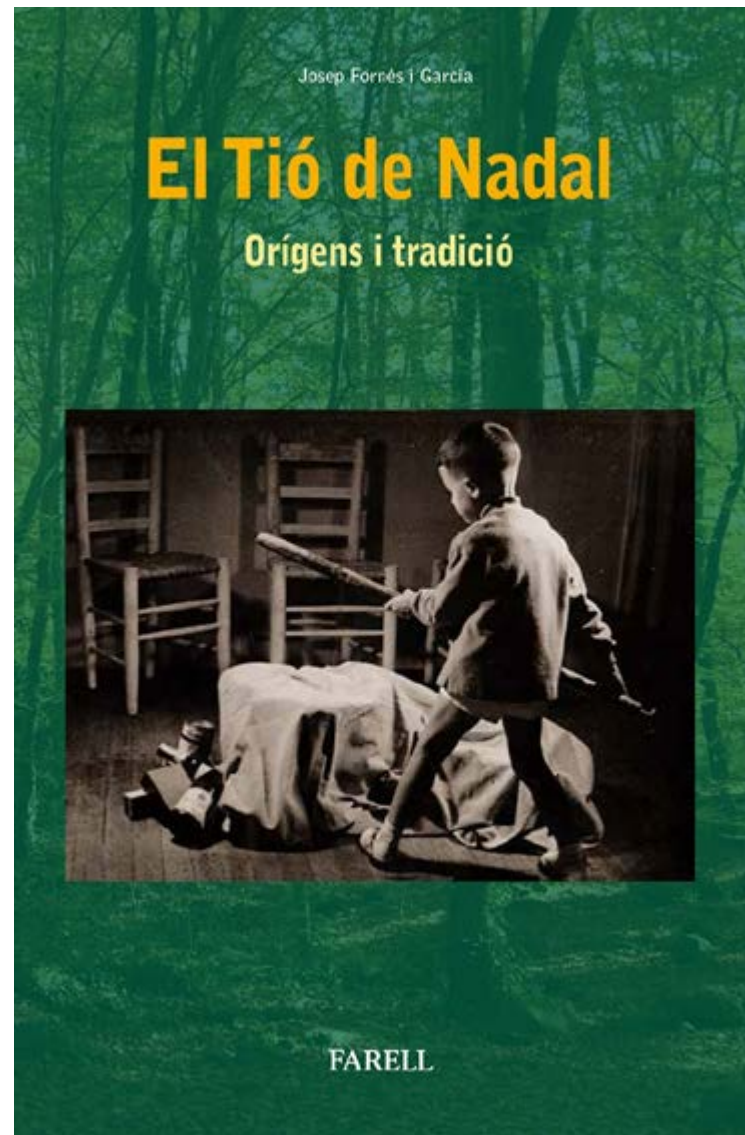
^[23] F. B. J. KUIPER, «Remarks on the Avestan hymn to Mithra»; Indo-Iranian Journal, 5, núm. 1 (1961), p. 51.

^[24] Idem

El Tió de Nadal

Josep Fornés i Garcia

El Tió de Nadal, Farell Editors 2020

Si hi ha una tradició de Nadal que fascina per la seva relació amb els cultes antics és la del tió. La vinculació amb el culte a l'arbre, al foc i als avantpassats la fa especialment complexa i rica en significats, com també és rica la

diversitat de pràctiques rituals que l'acompanyen.

El costum actualment estès d'il·luminar i guarnir l'arbre de Nadal ha arribat a eclipsar en part la presència del tronc que,

en molts llocs de la vella Europa, presidia el foc de la casa la Nit de Nadal.

L'arbre de Maig, l'avet de Nadal i el roure esberlat que guareix la trencadura dels nadons la Nit

de Sant Joan, són tots cultes a la Natura prodigiosa que han acompanyat la vida dels humans en tota la seva història i prehistòria, des de les Saturnals romanes que invocaven el favor de Saturn, el gran déu sembrador, fins les fogueres rituals dels solsticis.

La relació del culte a l'arbre amb la llum, el foc i els difunts es perd en el temps. De forma cíclica apareix en el calendari alguna tradició que ens fa pensar en la pervivència, tot i de significat desdibuixat, d'algun antic sistema de creences dels pobles antics.

A Noruega celebren el Yule de Nadal a Reis, planten l'arbre de la llum mentre mengen el pa de la festa, una festa que hauria estat en origen un homenatge als difunts. També a Catalunya ha estat un costum antic mantenir el tió de Nadal en el caliu de la llar familiar com un ritual que segella els vincles entre els avis i els néts.

Els rituals d'homenatge als avantpassats de la casa al voltant del tronc havien estat també una pràctica habitual en les nits de Nadal a l'Aragó, a Galícia, al País Basc i a molts altres llocs d'Europa fins a finals del segle XIX. Semblantment al ritual del foc sagrat del larari de l'antiga casa romana, deixar extingir el foc de la llar la Nit de Nadal era considerat un sacrilegi de conseqüències nefastes.

El tronc havia de ser d'alzina i es creia que, gràcies al foc sagrat de Nadal, els parents difunts visitaven els vius en una mena de reagrupament familiar simbòlic.

La Cultura dels humans d'arreu del món és plena de significats que es revelen com un sistema complex. Aquest sistema, que integra la pervivència d'antigues creences, relliga de forma oculta l'inconscient col·lectiu de bona

part de la comunitat. La cultura societària de cada poble identifica significats i símbols, i ho fa de forma ritual en els moments especials que revenen de forma cíclica en el temps sagrat de les festes.

Les comunitats d'éssers humans vivim ritualment fins a tal punt que renovem i inventem de nou els rituals segons la nostra comuna conveniència. D'aquesta manera incorporem i compartim de forma habitual els nous rituals de la modernitat com una part de cada nova normalitat que ens toca viure. Abans anàvem a la feina, ara alguns treballem des de casa i més a precari; encara piquem de mans per aplaudir allò que ens agrada i, si ens deixen, sortim al carrer per la protesta.

La capacitat de resiliència dels humans, la nostra possibilitat d'adaptació a les grans malvestats, ens ha fet sobreviure com a espècie en diferents moments de la nostra història, des dels més devastadors cataclismes, als efectes dels grans canvis climàtics. També hem sabut superar les amenaces que ens hem infringit a nosaltres mateixos com les guerres, el racisme, el colonialisme, els genocidis, els totalitarismes, les epidèmies, el feixisme, les dictadures, la pobresa, el comerç de persones, la desertització de l'entorn, l'exclusió social, la fam o el masclisme. Malgrat tot, sobrevivim.

Els humans compartim els moments de felicitat celebrant festes de forma cíclica o episòdica, però sempre ritual. També compartim el dolor i la mort i, malgrat la tendència actual a amagar els malalts i els ancians en hospitals i residències, ho fem entre rituals i pompes fúnebres. Som animals rituals.

És tan complex el sistema ritual de la cultura dels pobles que se sol fer

difícil identificar tots els elements que el componen, perquè sovint un mateix element significant és el resultat de la pervivència d'antics cultes dels quals només en queda el rastre d'un objecte d'estranya funció, la qual és incorporada en l'imaginari col·lectiu com un record de la infantesa. Les memòries compartides de la gent conformen l'imaginari dels pobles. Davant d'un objecte significant i evocador s'esdevé un fenomen en la imaginació que té un contingut psíquic, la construcció del símbol. El Tió de Nadal és un d'aquests objectes significants.

Les històries sagrades dels pobles perviuen mentre algú en preserva la memòria. Quan un poble és vençut sol perdre una part de la seva identitat cultural. Nous cultes, noves llengües, noves idees, nous deus venen a substituir les antigues tradicions. Si una cosa hi ha d'immutable en les societats humanes, aquesta cosa és el canvi.

Al voltant de l'any 572, en temps en què els sueus encara dominaven la Gallaecia, es va celebrar a la ciutat de Braga (Bracara Augusta) el Segon Concili de l'Església Catòlica. El sínode, presidit pel bisbe Martí, intentava posar ordre als cànons i a la legislació canònica des de l'Orient a l'Occident. A petició del bisbe Polemio d'Asturica (Asturica Augusta, actual Astorga) l'amfitrió va redactar un cànon de conducta dirigit a la correcta observança del culte entre la gent rústica, De Correctione Rusticorum, en el que condemnava la pervivència de les antigues pràctiques del culte antic dels pagans.

Però el més interessant del tema és quan parla de les pràctiques rituals de la gent corrent d'abocar els aliments i el vi a la llenya del foc de la llar, una pràctica ritual consistent en fer ofrenes,

libacions, damunt la llenya del foc de la llar, una antiga pràctica del culte antic als déus de la casa, un culte als avantpassats difunts protectors de la llar amb els quals convindria segellar i mantenir el vincle sagrat, en cas contrari els difunts sagrats podrien fer-ne retret i castigar els parents, la casa, el bestiar i les terres

El culte domèstic als ancestres és comú en molts sistemes de creences tradicionals dels pobles d'arreu del món. Aquest culte es basa en la creença que els parents morts, els ancestres, tenen una nova forma de vida després de morts però es continuen interessant per les coses que passen en el món dels vius, damunt la sort dels quals posseeixen la capacitat d'influir d'una major manera que quan eren vius. Aquesta essència quasi divina dels avantpassats morts els fa dignes de veneració, ja que si no es procura pel seu benestar en l'altra vida, no estaria garantida la seva bona influència en el benestar dels familiars vius, ni la seva bona disposició a concedir-los favors i ajudes. El respecte a l'autoritat dels ancians, l'amor filial i l'obediència al cap de família, tenen a veure amb aquestes pràctiques rituals.

La paraula libació té el seu origen en el mot llatí libatio. La libatio consistia en la polvorització d'una beguda en ofrena o sacrifici a una divinitat. Els líquids que s'oferien en les libacions eren variats, normalment vi no barrejat, llet, mel, oli i altres líquids, incloent aigua pura, que eren abocats a terra o damunt les brases. La pràctica d'oferir aliments sòlids també era comuna, sobretot als temples.

Des de temps ben remots a Europa hi ha hagut el costum de celebrar el solstici amb rituals en els que l'arbre o el seu tronc hi han estat elements principals. Escandinàvia, Alemanya, les Illes Britàniques, per posar algun exemple, han estat considerats llocs de cultes antics on el foc, el sol i el bosc han estat una cosa sagrada.

Havia estat un costum a les cases del nord d'Anglaterra cremar un tronc a la llar la Nit de Nadal. L'anomenen Yule-Clog. La tradició es remuntaria, com en el cas del nostre tió, a les antigues festes solsticials on el foc i les fogueres tenien una presència especial. El costum obligava a començar a cremar el tronc la Nit de Nadal i anar consumint-lo, de mica en mica, fins al dia de Reis. Un cop

passat Reis, el tió es posava sota el llit per afavorir la bona sort de la casa i dels qui hi vivien com a protecció contra els llamps i els incendis. Hi havia qui hauria sabut llegir el futur esdevenidor en les espurnes i guspires del foc quan cremava el Yule-Clog. Avui en dia el record del tió anglès ha pres la forma d'un pastís de xocolata en forma de tronc, semblant al nostre braç de gitano.

A Alemanya és molt important l'arbre de Nadal, una tradició antiga documentada des de la Baixa Edat Mitjana. Els més petits de cada casa són als qui va destinada la sorpresa de veure aparèixer un arbre decorat secretament pels seus pares la Nit de Nadal, la primera de les festes, o com en diuen en alemany Erstte Feiertag.

Al País Basc era costum a les cases posar tions al foc la Nit de Nadal. Un dels tions havia de ser més gran que els altres en honor a Déu. Era aquest tió els que era posat a la porta de la casa per a fer-hi passar pel damunt el bestiar tot dient: “fora la ronya!” Es creia que els carbons i les cendres del tió foragitaven els encanteris de les bruixes i les

malvestats de vents i tempestes. La gent guardava els carbons a la casa com a protecció del llamp. Les cendres s'escampaven també pels cultius, els corrals i els espais de la casa com a ritual de protecció i fertilitat.

També en alguns pobles andalusos com a Arjona, s'haurien observat pràctiques com el Tronco del Misterio de la Nit de Nadal, quan s'encenia un tronc d'oliver deixant-ne un tros per a encendre'l en cas de necessitat davant d'alguna malvestat.

Colpejar un tronc d'arbre és un senyal de propiciació de la fertilitat. Els espartans flagel·laven els joves com estimulació sexual. Durant les festes Lupercals, els joves luperques, investits amb la pell del llop, fuetejaven les dones estèrils al voltant del turó Palatí per a que podessin ser fèrtils. Els déus antics eren requerits a bastonades per a propiciar beneficis als mortals.

Des de temps immemorial els pobles de la Mediterrània han contemplat els solsticis d'hivern i d'estiu com uns moments especials perquè són moments en que el sol, l'astre més important, es troba en el seu

moment de màxima influència en començar l'estiu, o en la seva mínima en començar l'hivern. Ambdós solsticis han representat la renovació de l'aliança entre els humans mortals i la força indòmita del sol, el qual sempre ha estat mereixedor de veneració i respecte, per això se l'ha honorat com una divinitat poderosa amb focs rituals que invocaven la seva protecció benefactora. Des que el món és món, als humans ens ha fascinat la llum i l'escalfor del sol i del foc. Però en temps remots, aquestes prodigioses energies de la natura havien estat un bé d'extrema necessitat per a la gent que vivia en constant interdependència amb l'entorn natural.

Els processos d'adaptació i de transformació d'aquell entorn primitiu han estat estratègies de supervivència que els grups humans han usat reiteradament fins a esdevenir culte, tradició, cultura.

El foc de la llar era un element que formava part de la dimensió d'allò sagrat. Tot el que s'hi cremava formava part de rituals en què cada gest, cada paraula havien de ser precisos, reiterats fins a ser transferits d'una generació a una

altra. D'aquí deriva un mot que va aparellat als cultes i a les creences: tradere, transmetre allò que ens ha estat transferit, la tradició. La veneració del bosc i dels arbres, com de les plantes i les flors, ha format part dels cultes antics de les comunitats humanes. Els pobles europeus han mantingut una veneració especial pel bosc, pels seus arbres i els esperits de la vegetació que han format part de l'antic sistema de creences dels celtes, dels ibers, dels gals, dels germànics i de tants pobles del nostre entorn remot. El vesc sagrat dels druides celtes, l'arrel de la mandràgora de la protociència medieval, la rosa de sang, en són exemples.

El tió, però, és també la cristianització del símbol del naixement del sol invicte, el Natalis Invicti, el Bon Jesús, que anuncia el perdó diví i segella el pacte familiar entre els vius i els difunts de la casa.

El nostre tió és també una pervivència de la domesticació de l'arbre del bosc indòmit on habiten els esperits dels avantpassats, on reviu la promesa del sol nou i de la resurrecció de la natura en la primavera que haurà de venir quan acabi el fred hivern.

L'exposició: “Salvador Masdeu; els secrets del fang” al Museu Arxiu de Sant Andreu de Llavaneres

Antoni Dorda, Laura Bosch i Jordi Montlló
Col·lectiu El Bou i la Mula

A hores d'ara, no descobrim res Catalunya ha estat bressol d'incomptables artistes i artesans del fang. Molts dels quals, potser masses, han passat per l'adreçador de la història de forma completament anònima. Potser mai se'n sabrà res o se'n tindran dades extretes no sabem d'on i que no es podran comprovar. Salvador Masdeu podria haver estat un d'aquests casos, un dels més sagnants, donada la seva qualitat artística, la influència i reconeixement que va tenir en el seu moment i l'abast de la seva obra, que el van sobreviure.

La seva és una obra plena de força, de caràcter i de dinamisme. Darrera de cada peça hi ha el treball acurat i meticulós d'un artista complet, d'un pessebrista amb ànima d'escultor i d'un escultor amb vocació de pessebrista.

Grup original Salvador Masdeu gitana llegint la bonaventura
Col·lecció particular · Autor foto: Jordi Montlló

Músic tocant la bandúrria
Original Salvador Masdeu
Col·lecció particular
Autor foto: Jordi Montlló

Potser oblidat després de la seva mort, amb una obra sense continuïtat aparent, si més no reconeguda.

Cal, doncs, fer justícia i treure a la llum l'esplendor de l'artista complet, honorar-lo i posar nom i cognom a moltes de les nostres figures. Aquest és l'únic camí per assolir l'objectiu que tant les poques col·leccions públiques, com les privades, deixin de ser un cúmul de figures anònimes de terracota i passin a constituir una part important i ben documentada del patrimoni cultural català.

L'exposició “Salvador Masdeu; els secrets del fang” s'ha cuit a foc lent, molt lent i és fruit d'una recerca que molt humilment pretén posar en valor l'art i l'ofici de Salvador Masdeu; donar-lo a conèixer i, perquè no, retre-li un merescut homenatge de la millor manera que sabem fer els del Col·lectiu El Bou i la Mula.

La recerca ha permès posar llum a moltes ombres sobre el personatge. D'ell només es coneixia el que havien publicat Joan Amades i Josep Maria Garrut. Fins i tot, en algun text se l'anomenava Josep Masdeu. No es coneixia el segon cognom i les dates de naixement o defunció ballaven segons qui escrigués el text.

Sagrada Família
Original Salvador Masdeu
Associació de Pessebristes de Barcelona · Autor foto: Jordi Montlló

Motllo original Salvador Masdeu
Col·lecció particular · Autor foto: Jordi Montlló

En el fons Garrut de l'Arxiu de l'Associació de Pessebristes de Barcelona hi havia unes notes mecanografiades amb informacions errònies, contradictòries o amb llacunes. Dades facilitades, en principi pel fill de Salvador, en Rafael. Allí es diu que es va casar amb Eulàlia Rodríguez Torres. De la seva família no en sabem res més. Ni tan sols el nom del pare.

Fins i tot, en aquesta fitxa, figura el segon cognom de Masdeu equivocadament.

Gràcies a la recerca hem arribat per línia paterna fins a principis del segle XVIII. Hem descobert quants fills van tenir en realitat en Salvador i l'Eulàlia. Parlarem del viatge a l'Argentina; de la mort de la Paulina, una de les seves filles, en un bombardeig de la Guerra Civil, de la seva obra, els seus imitadors i els seus seguidors i de moltes altres coses que us sorprendran i que us convidem a descobrir visitant l'exposició. Ara no us voldríem fer un spoiler.

Per posar en el requadre de la fitxa tècnica:
Museu Arxiu de Sant Andreu de Llavaneres · Autor foto: Xavier Roma

FITXA TÈCNICA	
COMISSARIS	Jordi Montlló Bolart Ferran Manau i Graupera Antoni Dorda Ventura Laura Bosch Martínez
ORGANITZA	Museu Arxiu de Sant Andreu de Llavaneres Col·lectiu d'opinió, recerca i difusió del pessebrisme El Bou i la Mula
LLOC	Museu Arxiu Municipal de Llavaneres Carretera de St. Vicenç, 14 (Can Caralt) 08392- St. Andreu de Llavaneres Telèfon: 937 92 92 82
INAGURACIÓ	26 de novembre de 2021 a les 19:00 h Restarà oberta fins el 30 de gener de 2022
HORARI DE VISITES	Dimecres, dijous i divendres de 17 a 20h Dissabtes d'11 a 14 i de 17 a 20h Diumenges i festius d'11 a 14h Tancat el 25 de desembre i l'1 i 6 de gener

Pessebres al carrer. El cas curiós de Palà de Torroella

Francesc Villegas i Martínez

L'exposició d'originals i ben elaborats pessebres tradicionals catalans en jardins particulars i espais públics de la petita població de Palà de Torroella (Bages), així com l'organització des de fa un grapat d'anys d'una visita col·lectiva als mateixos per a veïns i forasters que denominen Ruta dels pessebres, fan d'aquest fet cada any, una singularitat pessebrista digna de ressenyar.

El lloc

El nucli urbà de Palà de Torroella, i algunes cases escampades a l'entorn, és un petit poble agregat al municipi de Navàs que li és força llunyà. Navàs es situat a 14 quilòmetres enllà i erigit a la banda bagenca del riu Llobregat, mentre que Palà ho és a la del riu Cardener. Aquest lloc no s'ha de confondre amb Palà Nou o Colònia Valls que li és a tocar i que pertany al municipi de Sant Mateu de Bages.

L'origen de la població cal cercar-la en la data del 7 de setembre de 1876, quan la Secció de Foment de la província de Barcelona va autoritzar l'ampliació de la captació d'aigües del riu Cardener per tal de poder posar en marxa la construcció d'una fàbrica de filats i teixits de cotó a l'empara d'un antic molí, dins el terme pairal dels Palà de la parròquia de Torroella. Aquesta es la data de fundació de la colònia tèxtil denominada de Palà de Torroella, fàbrica que operava en un principi amb el nom comercial d'Esteban Valls y Compañía.

Benet Castellà

Els antecedents pessebristes

D'abans de la guerra civil de 1936, no hem trobat antecedents documentats sobre pessebres fets en aquesta colònia, malgrat que algunes persones de més edat, ens han confirmat que la majoria de mossens que hi eren de rectors, en feien fer als nois d'escola i que també algunes cases n'elaboraven de tradicionals força grans i artístics.

Pessebres molt interessants de postguerra ho foren els de mossèn Llorenç Soldevila i Torras (Vilanova de Bellpuig 1908-1994), capellà i mestre de Palà en els anys cinquanta. Cada Nadal destacava en la seva obra pessebrista de considerables dimensions i que muntava elaborant-la en arpillera de guix. Els seus pessebres eren sempre molt visitats i crearen escola a la població entre els més joves i en algunes famílies que cada any procuraven millorar a casa la construcció tradicional que elaboraven. El periòdic Súrria del 28 de gener de 1955 diu en una crònica sobre les “Fiestas navideñas, desde Palà de Torruella”, que “muchas familias han dispuesto sus belenes, y entre ellos sobresa el del Rdo. Capellán, que en cuatro artísticos dioramas plasma los más típicos momentos del Divino Misterio, el cual ha sido unánimemente visitado y elogiado.” Mossèn Soldevila, en els seus anys d'estada a la colònia, fou un puntal en la gestió d'actes de Cultura Popular organitzant tota mena d'activitats pel jovent: teatre, pastorets, caramelles, etc.

La creació de l'Associació de Veïns al 1995, fou el detonant determinant de moltes celebracions i festes a la població i també de les activitats referides a la temàtica curiosa sobre pessebres que motiva aquest article. Després d'uns anys grisos a la Colònia pel tancament de la fàbrica, l'any 1998 l'Associació de Veïns va

Andrés Barrera

decidir de fer una campanya per tal que per les festes de Nadal, les famílies guarnissin els balcons. Aquesta promoció comunitària en la que van participar una majoria de veïns, es va fer sols un parell d'anys, però alhora, Josep Duarri començà a muntar al jardí de casa seva, un artístic arbre amb un Naixement. Això, en un espai que dona directament al principal carrer del poble que és la carretera que li passa pel bell mig i que tothom podia visitar des de fora la barana sense entrar a dins casa seva. Aquest fet seria la motivació per tal que la mateixa AA.VV de Palà de Torroella comencés un concurs de Pessebre Tradicional Català al poble, inicialment amb premis als millors, però després com habitualment passa en altres llocs, es va deixar de donar-los ja que alguns participants es

queixaven que sempre guanyaven els mateixos. Així, sense premis, va poder continuar aquesta manifestació artística que encara ara, cada any, es continua fent i amb molt d'èxit. Cinc dels pessebres, els que detallem en aquests articles, són fets en espais externs, força elaborats i artístics, i sempre utilitzant materials del lloc: pedres, lloses, troncs, soques, arbustos, vegetació, etc.

Des de molts anys, degut al gran pessebre que es fa a la propera Font de la Teula, un dissabte o diumenge després del dia de Nadal, es fa una visita col·lectiva de gent del poble i forans tot caminant el més d'un quilòmetre de recorregut que hi ha per arribar-hi. Després de la visita, grans i xics, participen de l'ofertament d'un berenar. En acabar, fosquejant per

tal de poder veure les diferents il·luminacions de cada artesà pessebrista, tots els visitants ressegueixen cada un dels quatre pessebres al carrer que es munten a dins el poble. Un fet diferencial aquesta Ruta dels pessebres que hem volgut destacar en aquest escrit ja que sempre són construccions ben interessants.

Els pessebristes

Just a la sortida de la població en direcció Manresa, la darrera casa al costat de la carretera és la del pessebrista Josep Duarri i Coll (Palà de Torroella, 1955). Va començar a fer-los en un arbre podat, fent amb palla com un pal de paller, amb un forat al mig on hi posava el Naixement, i encara a sobre, una caixa amb regals el dia de Reis. Després, sota aquest mateix arbre, va començar a fer un pessebre tradicional català, utilitzant sobretot llastres de pedres grans recollides per l'entorn i a vegades, treballades per ell, amb regates per a fer-hi passar aigua corrent. Els seus pessebres són extensos en pedres i arbustos, habitualment d'uns tres metres quadrats, i la majoria, inspirats en els paisatges que visita per la seva afeció a l'excursionisme. Un any va posar-hi uns personatges diferenciats en pobres i rics. Uns sota llaunes, i altres, amb cases de bona construcció, tot fet per ell. Durant el cicle de Nadal, quan hi ha el pessebre, té sempre la porta oberta d'aquest espai, amb la invitació que tothom hi entri amb llibertat, que els nens busquin el caganer, i que els grans buidin el porró que hi deixa!

Un cop vist aquest primer pessebre, girant a l'esquerra en direcció al riu i sota la carretera, a només 150 metres, trobem la casa i el pati del pessebrista Benet Castellà i Llobet (Palà de Torroella, 1963), un lloc que d'antic, era on hi havia els motors de la fàbrica tèxtil Manufactures Palà. L'afeció

Josep Duarri

al pessebre li vingué des de ben petit gràcies als que feia una tia seva a cal Mingot, la M. Rosa Castellà Closa, nat el 1933 en aquella casa de pagès propera on llavors hi vivia en Benet amb els seus germans i ajudava per Nadal a muntar aquell gran pessebre molt allargat. El 1998 fou el primer any que va fer-lo en el pati de casa seva on ara viu dins de Palà i que en ocasions l'ajuda a fer-los la seva muller. Fuster d'ofici, els seus pessebres són sempre molt escaients, ben fets i instal·lats a tocar la porta d'entrada del jardí en un espai de 1,50x1,50 metres que protegeix amb un sostre per

tal que no es mulli si plou. Ben coneguts i apreciats no sols pels seus veïns, els quals mai fallen a visitar-los, també per gent de Súrria, de Cardona, de Manresa i de força altres llocs. Fa totes les construccions i cases, així com elaborats encaixos amb troncs d'arbres gruixuts, fonts brollant de sota balmes fetes amb roques diverses, o espais on hi posa serradures, branques, fulles, etc. fent destacar sempre el lloc del Naixement. La il·luminació, ben treballada, a vegades amb suggestius tons vermellorsos que contrasten molt amb el verd dels arbres i terres.

Retornant de nou a la carretera, la tercera casa a mà dreta és la del pessebrista Lluís Riera i Trulls (Palà de Torroella, 1944). Va estudiar Magisteri treballant alguns anys a Barcelona, després va entrar a la banca sent Director de Caixa Manresa en una sucursal a Sùria. De petit, i fent d'escolà al poble, van influir-lo molt en l'art de fer pessebres els seus mestres, primer Esteve Margarit, i sobretot, qui també n'era alhora el rector, mossèn Llorenç Soldevila que, com s'ha dit, en els anys d'estada a la població li va ensenyar la tècnica de treballar el guix en el pessebre. Riera, ha estat durant molts anys, el continuador de la tasca cultural iniciada per Mn. Soldevila. Aquest, ha presidit durant anys l'AA.VV, impulsant a la colònia moltes activitats en les tres etapes festives de l'any: Nadal, Pasqua i Festa Major, i dirigit també la revista El Casal. Després de la seva etapa inicial de pessebre artístic en guix quan era més jove, els darrers els ha fet al pati de casa seva. Solen ocupar un espai d'uns tres metres de llarg per més d'un metre d'ample, oferint una gran quantitat de construccions i sempre un fons de moltes muntanyes, inspirades en els espais naturals que ha visitat i retratat. Sempre hi posa un bon nombre de cases, castells, pous, ponts i edifici pel Naixement, tots de disseny, elaboració i pintura, seus. El 2013 va participar amb materials construïts per ell en una parada d'artesanía a la Fira de Santa Llúcia de Navès (Solsonès). Se li deu també l'idea d'iniciar la Ruta dels pessebres en el poble, activitat que ha esdevingut un acte ben multitudinari i popular. De 2007 a 2012 va fer també el pessebre dins l'església de la població dedicada a la Mare de Déu del Roser, i en els darrers anys, fa el pessebre de l'església parroquial de Sùria.

Gairebé en la part final de sortida del poble direcció Cardona i un xic enlairada, en el carrer de la Terrassa, hi ha la casa i el pati on fa el pessebre l'Andrés Barrera González (Encinas Reales, província de Córdoba, 1939), on per evitar confusions als visitants al començament de les escales de pujar-hi, hi te instal·lat un rètol que senyala el seu "Belen." Aquest pessebrista aficionat a les miniatures, que fou paleta d'ofici a la fàbrica de la colònia, presenta cada any una mostra ben peculiar i exòtica fent una gran corrua de tota mena de carros carregats de materials diversos, ben elaborats, que es dirigeixen cap el Naixement

Lluís Riera

on hi posa sempre una sagrada família bastant original. A la vorera del recorregut, espai estret i allargassat, hi posa també força cases fetes amb diversitat de materials, cada una amb llum pròpia. Hi ha també una rèplica de l'església del Roser de Palà de Torroella. El camí és ple de fanals fets amb envasos de iogurt. Un any hi havia la masia de can Flautes, cal Serrador, on ell hi va viure en els anys cinquanta en arribar d'emigrant. Tot el pessebre és carregat de moltes figures de tipologies ben diferents. Quan es feia concurs a la població, per tres vegades va guanyar el primer premi.

El pessebre a la Font de la Teula

Fa prop de trenta anys que el pessebrista Josep Ruiz i Soto (Carboneras, província d'Almeria, 1945) fa el pessebre a l'entorn boscós de la Font de la Teula, una activitat que encara continua, ara amb l'ajut de la seva companya Roser Serra i Pujol. Ja des dels anys setanta del segle passat que feia pessebre artístic a casa seva a la colònia, a la carretera de Cardona núm. 5 on encara viu. Aquests eren de construcció ben elaborada, l'ajudava el seu fill Xavier, i sempre molt grans ocupant tota una habitació. Cada any els hi visitaven tot el veïnat.

Josep Ruiz

En aquells anys el paratge de la Font de la Teula era força abandonat, ple de brossa, matolls i fenàs, i ja llavors, el Josep i els seus fills, hi anaven sovint a netejar-lo voluntàriament. També van desembussar i arreglar la font que llavors estava perduda. Amb aquesta acció i la instal·lació del pessebre, poc a poc, la gent de l'entorn hi tornà a anar-hi d'esbarjo. El primer any hi va posar solament un Naixement en una petita balma que hi ha a la paret de roca propera a la font, però actualment, utilitza tot el terra d'aquell sector, l'esplanada propera, i part de la llera de la riera per construir el seu bucòlic pessebre monumental amb més d'un centenar de figures diferents. Sota els boixos, hi ha fet amb pedretes l'església, així com coberts i cases. Una d'elles la del Mulà, un mas pairal de la població, on hi posa escenes de la matança del porc. Al costat de la riera que passa pel lloc i aprofitant el reguerol d'aigua sobrant de la font, hi munta una petita presa amb la figura de la dona que renta, la del pescador, i altres d'ouques i animals diversos. En ocasions hi ha representat escenes antigues com ara tallers de fuster o de ferrer, però també de molt modernes de no massa

encert pessebrista com ara la parada del bus antic d'arribada a la colònia, el muntacàrregues de la plaça Indústria, o les paelles del Pi Tort, elements prou significatius del poble que distreuen l'atenció de grans i petits. El muntatge potser no ofereix massa qualitat artística, però en qualsevol cas, hi ha molta feina i molts detalls en aquest pessebre emboscant en un espai obac de rara bellesa, que obté cada any una gran afluència de visitants per a gaudir-ne. El 2016, en celebrar-se els primers 25 anys, el Josep i la Roser reberen de tot el poble un senzill

homenatge sorpresa esperonant-los a mantenir aquesta tradició, la més genuïna del poble per Nadal: anar a visitar col·lectivament el seu pessebre. Mai, en els anys que s'ha instal·lat, ningú l'ha destruït, sols un hivern que va ploure molt i la riera baixava plena, l'aiguat se'n va endur la meitat de les construccions i figures.

El Josep Ruiz es també l'autor de la caseta del Naixement que un grup de caminaires instal·la cada any al capdamunt de la serra de Coaner on tot l'any hi ha la senyera.

Pessebrisme versus pandèmia; resultats d'una enquesta

Albert Dresaire Gaudí
Col·lectiu El Bou i la Mula

Jordi Montlló Bolart
Institut Català en Recerca de Patrimoni Cultural (ICRPC-CERCA) i
Col·lectiu El Bou i la Mula

PER QUÈ UNA ENQUESTA?

Dir que la pandèmia del Covid ha impactat en les nostres vides, en la nostra societat, en la nostra economia,... no és dir res de nou. Que ha provocat canvis en l'àmbit de la cultura tradicional és ara mateix un fet que ningú discuteix. I dir que, enmig de tot aquest context, les entitats pessebristes han vist modificada la seva activitat, és una afirmació que difícilment es pot negar. Tothom ho sap, però quines dades en tenim? Una vegada més, el pessebrisme corria el risc de quedar invisibilitzat.

Conèixer bé quins han estat els canvis provocats per la pandèmia era una necessitat, i més si volem preveure com poden modificar el

futur de les nostres agrupacions. És amb aquesta visió que el col·lectiu El Bou i la Mula va proposar la realització d'una enquesta per entendre com la pandèmia del Covid havia afectat les activitats organitzades durant el Nadal del 2020.

Per fer-ho, vam proposar la realització d'una senzilla enquesta (formada per set preguntes), mitjançant l'aplicació Google Forms, que es va fer arribar a totes les entitats de la Federació Catalana de Pessebristes. En total es van rebre 36 respostes, de les 66 possibles (la qual cosa suposa un 56%). No cal dir que agraïm la participació d'aquelles entitats que van respondre.

UNA EPIDÈMIA QUE HO TRASTOCA TOT

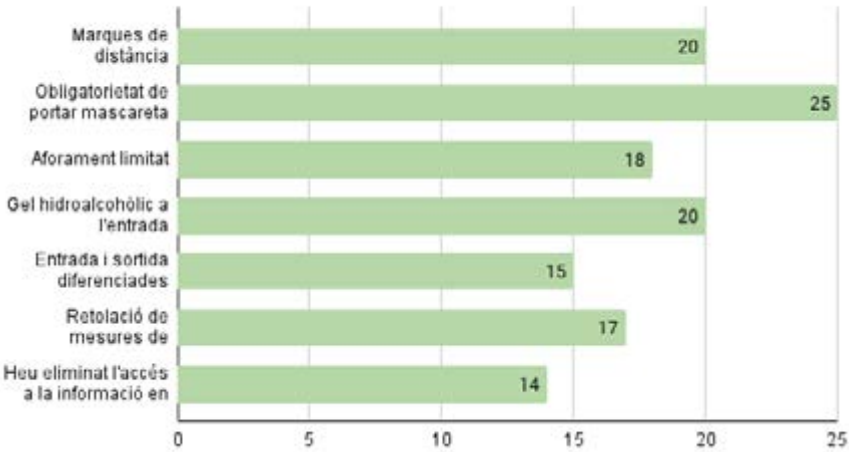
El 91'7% de les entitats van respondre l'enquesta afirmaven; però les que van respondre que no és perquè consideraven que les activitats que feien no eren activitats de risc, o bé perquè el que van modificar eren actes satèl·lits a la seva activitat principal (per exemple, la inauguració de l'exposició). D'una manera o altra, doncs, la pandèmia va afectar a tothom.

L'exposició de pessebres i diorames fou l'activitat que va tenir més afectació. Només un 37'9% de les entitats van poder continuar fent-ne, adaptant els locals a les normatives de prevenció. Es van suspendre les activitats que representessin una concentració de persones en un espai tancat; les visites de grups, i les sortides conjuntes per visitar altres exposicions.

L'entitat ha modificat el programa del Nadal 2020 a causa de la pandèmia?

Quines mesures sanitàries heu pres?

VETLLAR PER LA SALUT

La pregunta sobre les mesures sanitàries adoptades era de múltiple resposta i totes les opcions estaven enfocades a les exposicions dins de locals.

Algunes altres mesures de caire sanitari que es van recollir a l'enquesta són: prendre la temperatura a l'entrar, agafar noms i telèfons per seguir la cadena de possibles contagis, col·locar marques per evitar l'acostament als diorames i encarregar l'atenció al públic de les exposicions a persones joves, de menys risc.

NO ESTEM SOLS

Les respostes demostren una bona entesa institucional. En el cas que no s'hi hagués aquesta coordinació, les motivacions poden ser diverses: o perquè l'activitat no ho requeria perquè era a l'aire lliure, o perquè estava organitzada conjuntament amb d'altres entitats, com ara comerços. Només en algun cas molt concret fou per manca d'interès del propi ajuntament.

CONÈIXER LA REALITAT

Les tres darreres preguntes anaven encaminades a saber quines eines avaluatives s'utilitzen a les nostres entitats, i si la pandèmia havia propiciat canvis en aquest sentit. El 80'6% de les entitats afirmaven que normalment fan recompte de visitants i el 19'4% que no en fan; val a dir, però, que més d'una entitat reconeixia que es tracta d'un recompte aproximat. Cal matisar que, tot i que la pregunta era força genèrica i no especificava de quina activitat es parlava, s'entenia implícitament que es tractava de les exposicions

Heu treballat coordinadament amb l'Ajuntament?

obertes al públic durant el cicle nadalenc.

Quan es preguntava si el Nadal de 2020 també s'havia fet recompte, el percentatge variava substancialment i passem del 80'6% al 47'2%. A la pregunta només van respondre les entitats que havien fet exposicions. Per contra, només un 13'9% reconeixia que fa enquestes valoratives, tot i que no vam aprofundir en la tipologia d'enquestes que es fan, fet que necessitaria un estudi propi.

I ARA QUÈ?

Els objectius plantejats s'han complert. S'ha comprovat que la repercussió del Covid ha estat generalitzada i ha afectat totes les entitats i a qualsevol de les seves activitats habituals. Però malgrat aquesta generalització i la heterogeneïtat de les associacions, aquestes han sabut plantejar nous models, adequats a les necessitats del moment.

La repercussió més gran ha estat en totes les dinàmiques que afavorien el contacte personal. S'ha adaptat la manera de treballar. Per exemple, fer els pessebres a casa i portar-los fets a l'exposició; repercutint negativament en la cohesió del grup.

Entre els punts valorats més positivament hi ha l'organització de les exposicions al carrer, als aparadors de les botigues del poble. Fet que ha propiciat l'establiment de noves relacions, tant a nivell institucional com personal, que han suposat un enriquiment mutu. No es pot dir que sigui una novetat absoluta, perquè ja es comptava amb experiències similars en anys anteriors, però sí que s'ha generalitzat. I fent una mica de prospectiva podríem avançar que aquesta novetat ha vingut per

quedar-se. Caldrà veure quines entitats seguiran aquesta via o preferiran tornar a l'escena pre-pandèmia per acollir el públic en el propi local; o potser conviuran els dos models.

L'enquesta mostra la capacitat de moltes associacions per adaptar-se a les noves condicions, però també ha posat de manifest algunes febleses. La més evident és la pròpia participació en respondre l'enquesta en seria la primera (respondre l'enquesta representava molt poc esforç; és fàcil calcular que amb 10 minuts de dedicació per part d'una persona n'hi havia prou per completar-la, i les dades ens mostren que quasi la meitat de les entitats no han disposat d'aquest recurs!). Aquest fet té una certa correspondència (un 16%) amb el percentatge d'entitats que no aporten les seves dades al programa que la Federació Catalana de Pessebristes edita cada Nadal per informar dels horaris de les exposicions. En sentit positiu, s'observa com les oportunitats que ofereixen les noves tecnologies es van incorporant en les activitats de les associacions pessebristes. Ara bé, aquesta incorporació potser és més lenta del que seria desitjable. La pandèmia pot haver suposat una acceleració, però encara no tenim prou perspectiva per valorar-ho.

De l'experiència de la pandèmia en poden sorgir novetats, però per conèixer la bondat d'aquestes novetats caldria disposar de més dades objectives. L'enquesta ens mostra com moltes entitats ja recullen dades sobre els visitants de les seves exposicions, però la recollida d'aquestes dades hauria de ser més rigorosa i sistemàtica. Cal incidir en la necessitat de fer més estudis de públic tant quantitatius com qualitatius, que permetin fer valoracions i

projectar-se al futur amb més coneixement.

Segons dades facilitades per la mateixa Federació Catalana de Pessebristes, les visites que es reben a les associacions federades durant un any normal se situen al voltant d'un milió i mig de persones. Durant l'any 2020 aquesta xifra baixaria en poc més de mig milió: una tercera part. Ara bé, aquest any 2020, s'han comptabilitzat les visites dels pessebres situats en aparadors o en la via pública?. Segur que la xifra creixeria, i molt. Heus aquí una prova més de la necessitat de fer estudis més rigorosos.

Massa sovint, quan es parla del pessebrisme a Catalunya, es fa des de sensacions, tendències o percepcions sempre subjectives. I des d'aquí el primer que demanem és que en un futur immediat es plantegin estudis de públic i processos avaluatius no només enfocats a les exposicions sinó al pessebrisme en d'altres àmbits, com el familiar, l'educatiu o en espais públics.

Heu fet enquestes valoratives?

La música dels pastors del Pessebre

Glòria Ballús Casóлива
Doctora en Musicologia

El pessebre és la representació del naixement de Jesús. A partir de Sant Francesc d'Assís, que es considera el primer pessebrista, durant el cicle nadalenc es fa aquesta representació a les cases, en esglésies, locals parroquials i en altres indrets diversos, amb figures generalment de fang o terracota, amb molsa, suro, etc...

Els personatges principals del pessebre són Sant Josep, la Mare de Déu i el nen Jesús —divins— acompanyats de l'àngel anunciador, i del bou i la mula.

Segon l'Evangelí de Sant Lluc 1:

[...] A la mateixa contrada, vivint al ras, hi havia uns pastors que vetllaven, guardant de nit el seu ramat. Els aparegué un àngel del Senyor, la glòria del Senyor els envoltà de llum i es van esglaïar. Però l'àngel els va dir: «No tingueu por; us anuncio una nova que portarà a tot el poble una gran alegria: Avui, a la ciutat de David, us ha nascut un salvador, que és el Messies, el Senyor. Les seves senyes són aquestes: trobareu un nen en bolquers, posat en una menjadora». I una multitud dels exèrcits celestials s'uní llavors mateix a l'àngel, lloant Déu i cantant: «Glòria a Déu a dalt del cel, i a la terra pau als homes que estima el Senyor».

Quan els àngels se'n tornaren al cel, deien entre ells els pastors: «Arribem-nos a Betlem a veure això que ha passat i que el Senyor ens ha fet saber». Hi anaren, doncs, tot seguit, i trobaren Maria i Josep, amb el nen a la menjadora. Havent-lo vist amb els propis ulls, van contar el que els havien dit d'aquell infant, i tothom qui ho sentia es meravellava del que deien els pastors. [...]

Josep Anicet Santigosa (1823-1898)
Museu comarcal de Cervera

Així, a l'entorn de les figures principals, els pastors també formen part i són figures cabdals del pessebre, que ens mostren uns personatges humils, senzills, que representen —per extensió— a tota la humanitat.

Precisament per aquesta participació en el pessebre, els pastors també són protagonistes de les cançons que expliquen el misteri de Nadal. Cançons – anomenades també nades – que coneixem gràcies al treball de nombrosos folkloristes que les han recollit —majoritàriament— de tradició oral, amb més o menys variants, i les han editat en cançoners, aportant una riquesa en el llenguatge tant escrit com musical.

En aquesta avinentesa, vull oferir una breu mostra d'aquestes cançons referides als pastors del pessebre, anotant el text, la partitura i un breu comentari, escollides dels cançoners de Joan Llongueres ² i Aureli Capmany ³.

Fig. 1. Aureli Capmany i Farrés
(en la primera pàgina del cançoner)

Fig. 2.- Cançoner Popular,
d'Aureli Capmany (portada)

De les nombroses cançons referides als pastors, com a mostra, he seleccionat algunes de les que considero més populars: *L'Àngel i els Pastors* ⁴, *El Rabadà [Lo Rabadà]* ⁵, *El rabadà Joanet* ⁶, *La Pastora* ⁷ i *La pastora Caterina* ⁸.

El text⁹ de cada una d'elles, a més de mostrar principalment la bonhomia dels pastors, de gent senzilla que al conèixer la bona nova volen anar a Betlem per adorar a Jesús, ens expliquen com vivien i també les seves debilitats humanes. Així fan referència, amb un llenguatge natural, sense artificis, simpàtic i alegre, a la climatologia de l'hivern —el fred i la neu—, al vestuari, a les menges, als animals que els acompanyaven... en fi, a la vida quotidiana, a través d'un diàleg entre pastors, o entre l'àngel i els pastors.

Diverses cançons també expliquen el paper anunciador de l'àngel, que té un paper rellevant i un lloc destacat en el pessebre.

Musicalment són melodies fàcils de recordar, algunes amb refrany que es repeteix i dona la oportunitat de ser cantades en grup i amb acompanyament d'instruments (com la guitarra o de percussió), i d'altres, sense refrany, de forma dialogant amb una cantarella com a resposta.

Fig. 3. Joan Llongueres i Badia Freixas i Vivó, Josep: Musiquer terrassenc. Terrassa, Fundació Torre del Palau, 2011, p. 128.

Fig. 4. Cançoner Popular de Nadal,
de Joan Llongueres (edició de 1955)

² Joan Llongueres i Badia (*1880; †1953) fou músic, compositor, educador musical i poeta. Fundà l'Institut Català de Rítmica i Plàstica –Institut Joan Llongueres– (1912) i l'Acadèmia de Música de Barcelona (1942) centres que van introduir i difondre el mètode d'ensenyament musical Jaques Dalcroze a Catalunya. Va escriure composicions destinades principalment als infants i també va fer arranjaments de cançons populars per a cor i per a piano. Fundà i dirigí l'Escola Coral de Terrassa (1901-1918) i l'Escola Municipal de Música de Terrassa (1912-1918). En els Jocs Florals de Barcelona de 1934 fou proclamat Mestre en Gai saber, i alguns dels seus poemes varen estar musicats per Lluís Millet i Enric Morera. Va fer de crític musical a *La Veu de Catalunya* i publicà nombrosos articles a la *Revista Musical Catalana*.

³ Aureli Capmany i Farrés (*1868; †1954) folklorista, activista i impulsor de la cultura catalana, va estudiar especialment les rondalles, les cançons i les danses populars. En 1901 començà un dels seus projectes més ambiciosos: la realització del Cançoner Popular per divulgar les cançons que es cantaven. Entre 1901 i 1913, en publicà cent en fulles a la manera de fascicles, que es venien a 10 cèntims, amb l'objectiu de donar-ne la màxima difusió i fossin assequibles per a tothom. Cada fascicle —de quatre pàgines— contenia una il·lustració referida a la cançó, la partitura amb el text, i un comentari explicatiu. Referides al cicle de Nadal hi va incloure nou cançons: *El cant dels ocells* (anotada amb el n. 1), *Lo desembre congelat* (n. 18), *La vetlla dels pastors* (n. 19), *Lo Rabadà* (n. 51), *Lo Noi de la Mare* (n. 61), *L'adoració dels Pastors* (n. 77), *El dubte de Sant Joseph* (n. 91), *Alegria de Sant Joseph* (n. 93) i *Fum, Fum, Fum* (n. 96).

⁴ Llongueres, Joan: "L'Àngels i els Pastors", Cançoner Popular de Nadal. Barcelona, Balmes, 1954, pp. 95-98.

⁵ Capmany, Aureli: "Lo Rabadà", Cançoner Popular, n. 51 (segona sèrie). Edició facsimil: Barcelona, Ketres, 1980.

⁶ Llongueres, Joan: "El rabadà Joanet", Cançoner Popular de Nadal. Barcelona, Balmes, 1954, pp.60-64.

⁷ Llongueres, Joan: "La Pastora", Cançoner Popular de Nadal. Barcelona, Balmes, 1954, pp.70-71.

⁸ Llongueres, Joan: "La Pastora Caterina", Cançoner Popular de Nadal. Barcelona, Balmes, 1954, pp.72-73.

⁹ Per facilitar la lectura i per l'extensió d'algunes d'aquestes nades, separo amb el signe / els versets.

¹ Evangelí segons sant Lluc 2:1-20. Missal festiu. Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat-Editorial Balmes, 1998, pp. 87 i 90.

L'Àngels i els Pastors

L'Àngel i els pastors

Alegrement

—Pas-to-rets de la mu-
ta-nya que vi-viu amb gran re-
zel, amb gran re-zel. des-per-
teu's, ve-niu de-pres-sa quen'és
nat el Rei del cel. Cap al mig-
di-a can-ta re-fi-la to-ca Pas-
qual re-pi-ca'l tim-bal, ram-pa-ta-
plam, ram-pa-ta-plam, que'n son-
tes-d'a-le-gri-a Pas-qües
San-tes de Na-dal!

El Rabadà (text)

Lo Rabadà

CANÇÓ POPULAR CATALANA

A Betlem veniu a nat' A Betlem veniu a nat' a
per viure en la pau del món i veure la pau del món i veure la pau

Il·lustració de J. Altimira.

— Pastorets de la muntanya, / que viviu amb gran recel,
desperteu’s, veniu de pressa / que n’és nat el Rei del Cel.

Cap al migdia / canta i refila; / toca Pasqual / repica el timbal:
ram-pata-plam, ram-pata-plam!
Que en són festes d’alegria / Pasqües Santes de Nadal!

— Què és aquest soroll que sento / a aquesta hora en el corral?
Espereu’s que si jo baixo / sabreu qui és en Pasqual.

Cap al migdia...

—Ai Pasqual, no t’hi enfadis / que en sóc un àngel del cel,
que aquí vinc a anunciar-vos / que ja és nat el Rei del Cel.

Cap al migdia...

L'Àngel i els Pastors

Aquesta nadala mostra un diàleg entre l’àngel i el pastor Pasqual, que segons diu el text sent un soroll en el corral i demana què passa i l’àngel respon anunciant-li el naixement del “Rei del cel”.

Text: consta de tres estrofes de quatre versets heptasil·làbics, en forma de quarteta, en rima consonant abcb, i un refrany de vuit versets (4+4+4+4+7), en el qual concreta el so d’un timbal que fa “ram-pata-plam”.

Música: En tonalitat de Mi Major i compàs binari compost (6/8), consta de 20 compassos, amb l’ anotació Alegrement per cantar-se.

El refrany ajuda per ser cantada per una col·lectivitat present, reproduint també l’onomatopeia del timbal, i es pot acompanyar amb instruments de percussió.

- A Betlem me’n vull anar / ¿vols venir tu, rabada?
—Primer vull esmorzar!
- A Betlem esmorzarem, / a Jesús adorarem.
—¡Massa hi ha neu!
- Sabràs com aquesta nit / ha nat un Déu infinit.
—¿Qui t’ho ha dit?
- Un Àngel que va volant / pel mon ho va publicant.
—No serà tant!
- La samarra portaràs, / de neules la n’ompliràs.
—Jo ne vull pas
- Si tu de neules no’n vols, / la n’ompliràs de torrons.
—No em saben pas bons!
- Cantaràs una cançó / al més hermós infantó
—Això no
- Mira que es lo Redemptor, / oferim-li nostre cor.
—¡Oh que amor
- Anem, anem rabadà, / no em fessis pas enfadar.
—No vull cantar
- Mira que et despatxaré / si no portes un cordé
—Ja me’n aniré

El Rabadà (text)

És una de les nades més populars que relata el diàleg entre un pastoret o rabadà –que te una actitud de mandra i sense interès–, i un grup de pastors que volen anar a Betlem per adorar a Jesús, amb un llenguatge és popular, de personatges senzills.

Text: consta de dotze estrofes de dos versets heptasil·làbics, amb rima consonant aa, i un verset tetrasil·làbic. La pregunta repeteix el segon verset i la resposta te en forma de cantarella exclamativa. Pel seu estil dialogat és molt adient per ser cantada per un cor –o un petit grup de cantors– i la resposta a càrrec d’un “solista” que, a més, li pot donar un caràcter teatral o gestual teatralitzat.

Cal remarcar que el text, en altres cançoners, te nombroses variants, encara que molt semblants, referint-se també al pastor Joan “que amb la samarra portarà una botifarra” o al pastor Miquel “el seu veí, portarà un porró de vi”; o acabant amb el verset “Apa ara anem i no badem que ja es hora que marxem cap a Betlem!”

Música: melodia de tretze compassos, en la tonalitat de Sol Major, en compàs de binari (2/4). Anota Moderat per indicar el caràcter de la cançó.

La Pastora

La pastora

Andantino

Deu vos guard, jo
ep i ta vos tota Es-po-se
m'han dit que heu tin-gut un noi que so-
pla-ra. Ai, jo ep, veu-se Fill me-né-
ve-re, tant se-rit, tant se-rit i no
m'han dit que heu tin-gut un noi que so-

Déu vos guard, Josep / i la vostra Esposa;
m’han dit que heu tingut / un noi que no plora.

Ai, Josep, / vostre Fill m’enamora,
tan petit,/ tan petit i no plora. / Ai, Josep!

Si em voleu llogar, / jo soc una pastora
que ha vingut de nou / no fa gaire estona

Ai, Josep...

Jo bressaré el Noi / i li faré sopes,
si em voleu llogar / no feu cerimònies

Ai, Josep...

No vull guanya res / ni vull que em deu cosa,
que d’estar amb Vós / me’n tinc per ditxosa.

Ai, Josep...

Aquesta nadala es refereix a una pastora que s’adreça a Sant Josep i li demana que la llogui com a mainadera. Parla de les feines casolanes de les mares i s’ofereix per cuidar Jesús: per bressar-lo i fer-li sopes.

És curiós que anomena Jesús com el “Noi” o el “Fill”, però sense dir el seu nom, i a Maria s’hi refereixen com a “esposa”. En el refrany esmenta al “Fill” i remarca “que és petit i no plora”.

Text: consta de quatre estrofes de quatre versets pentasil·làbics que rimen consonant abcb, i un refrany exclamatiu que es va repetint després de cada estrofa format per cinc versets (3+6+3+6+3), repetint-se el primer i l’últim.

Música: melodia en tonalitat de Re Major, i consta de onze compassos que alterna binari i ternari (2/4, 3/4 i 6/8), amb un refrany exterior adreçat directament a Sant Josep esmentant, també, Indica Andantino com a caràcter per cantar-la.

El rabadà Joanet

Amb un text dialogat i simpàtic intervenen dos pastors, i el més jove és en Joanet, i també esmenta al pastor Pauet. En la cançó apareix un ric llenguatge que fa referència al vestuari: catxutxa, jalec, samarra, calces de llana; a la climatologia: temps serè, vent, fred, l’aurora; als animals: el ruc, el cabrit, el capó; a les menges: llenties, formatge, coques; explicant la intenció d’adorar el Fill de Maria, a l’establia.

Text: consta de dinou estrofes de quatre versets heptasil·làbics, que rimen consonant abba, amb un verset de resposta tetrasil·làbic en forma de cantarella exclamativa. L’explicació del text indica dos temps de l’acció: preparant-se per marxar a Betlem i quan en el portal ja adoren Jesús.

Música: melodia en tonalitat de Sol Major, en compàs binari (2/4) (i ternari 3/4 en el compàs 9), de dotze compassos. Indica el caràcter “Decidit” per cantar. És una nadala sense refrany i amb un diàleg amb una resposta a manera de cantarella. També es pot cantar amb un cor i un “solista” per les respostes que pot teatralitzar gestualment.

—Lleva’t, llevat, Joanet! / lleva’t, au, fora del llit que ha nascut aquesta nit, / de Maria el Jesuset.
—Massa fa fred!
—Posa’t les calces de llana / i la samarra de pell, fica’t la catxutxa llarga / i el jalec fins al clatell.
—Massa fa vell!
—Mira, mira, si t’hi vinc, / totes mes les pagaràs, te donaré una surrapa / que de mi no et burlaràs.
—Poca por em fas!
—Ets un brètol i un bergant / que només saps menjar pa; corre, baixa, passa avant, / que ja és hora de marxar.
—Si encara no és clar”
—Ja fa lluna, està serè, / i és el poble en moviment. Crec que tots, amb bona fe, / hem perdut l’enteniment.
—Fa massa vent!
—Tant si fa vent com si no, / carrega el ruc i marxem; tu obriràs la processó / i al teu detràs seguirem.
—Fins a Betlem?
—Ja t’he dit que havia nat / a Betlem el Redemptor; anem-hi ben aviat / amb senzillesa i amor.
—Va, jo tinc por!
—De què tens por, cap de pa? / ¿Qui mal vols que et faci Déu, que home s’ha volgut tornar / per salvar el poble hebreu?
—Que ve l’hereu?
—El Pauet també vindrà / i tu l’has de cuidar be; com que no pot caminar / a cavall el muntané.
—I a mi també !
—Anem, anem, que ja és hora, / que ja és hora de partir. Ara mateix surt l’aurora, / posem-nos tots en camí.
—No puc seguir!
—Puja a les anques del ruc, / arrapa’t amb el pitral, que si jo caminar puc, / prompte serem al portal.
—Tot em fa mal.
—Mira, Joan, la ciutat, / i el portal tot resplendent; sembla que un cel s’ha tornat; / d’àngels n’hi ha més de cent.
—També hi ha gent!
—Ja que som a l’establia, / Joan baixa del cavall; adora al Fill de Maria; / nosaltres farem un ball.
—I jo un badall!
—Aquí teniu un capó / i la pell d’un gros cabrit; vos servirà pel minyó / mentre serà tan petit.
—Per posar al llit
—De llenties del nostre hort / vos en porto un sarronet, i un poc de vi vell i fort, / perquè feu un bon traguèt.
—Si teniu set
—De formatge no en tic cap / i no us en puc regalar; de coques no en tinc tampoc / perquè no hem pogut pastar.
—Sí, això pla!
—Besa al petit Infantó / tu que encara no tens pèl; de ma part fes-li un petó / perquè ens vulgui a tots al cel.
—Amb Sant Miquel
—Jo me’n torno, Jesuset; / Sant Josep, adéu-siau; vós, Maria, si vos plau / tornaré passat el fred.
— Amb el Joanet
—Joanet, tu no vindràs / perquè m’has fet quedar mal. Potser així començaràs / a ésser un home més com cal.
—No serà tal.

La Pastora Caterina¹⁰

La pastora Caterina / per present li va donar tres taronges de la Xina / i el pessebre va enramar.

Ara pastors, anem junts / cap el Portal, que n’és nat un infant com una estrella, / que a mi ja em té el cor robat. Antón tiro-liro-liro; / Antón tiro-liro-là. Jesús al pessebre / anem-lo a adorar.

Oh bon pastors, jo diria / que en el Portal de Betlem, prop de Jesús i Maria / sembla que al cel ja siguem.

Ara pastors...

Amb Sant Josep va Maria, / ella cavalca el burret i entre moixaines abriga / el seu Jesús que té fred. Ara pastors...

Aquesta nadala es refereix a la pastora, que s’anomena Caterina, que porta presents al Nen, i empeny als pastors per anar al portal per adorar-lo. El refrany concreta que tots els pastor van junts al portal per adorar a un infant “com una estrella”;

amb l’afegit d’un original verset de caràcter onomatopeic “Anton liro-liro-liro”, que es repeteix, i acaba destacant l’acció d’adorar Jesús.

Text: nadala formada per tres estrofes de quatre versets heptasil·làbics, en rima consonant abab, i, en contraposició, un refrany exterior molt extens, amb vuit versets, de tema lliure, sense fer referència a la pastora, i el cinquè que es repeteix de forma exclamativa.

Música: en tonalitat de Do Mayor, consta de vint-i-quatre compassos, que tenen una repetició de set compassos, estructurats per vuit compassos, en compàs binari compost (6/8) en les estrofes, i un refrany de set compassos (6/8) i nou compassos ternaris (3/8). Anota Andantino per mostrar el caràcter de la cançó.

En aquesta versió, Joan Llongueres indica la forma d’interpretar-la: l’estrofa la canta un grup de nois sols, i el refrany, de més protagonisme explicatiu i musical, a càrrec d’un cor mixt, donant així relleu al refrany que és realment extens.

A manera de conclusió

Totes aquestes nades, que s’han fet populars, ens aporten unes melodies senzilles, amb refrany o sense, d’unes característiques molt concretes per a ser cantades en grup, en corals o en família, que fins i tot podem teatralitzar. La majoria estan enregistrades per corals, principalment infantils, i formen part del repertori nadalenc.

Els textos ens ofereixen una visió completa del pessebre: el portal de Betlem amb Jesús, Josep i Maria, acompanyats d’un àngel i de pastors que van a adorar al Nen i li porten presents. Crec que ens mostren, clarament, quines figures destaquen en el pessebre i la seva representativitat i funcionalitat.

Pel que mostren i representen, cal preservar aquestes melodies i, malgrat no tinguin una gran “elaboració” musical –cal recordar que són majoritàriament de tradició oral– tenen una significativa finalitat; per una banda expliquen amb un llenguatge quotidià la vida dels pastors i el seu entorn, i per l’altra tenen una funció catequista explicant el naixement de Jesús per arribar a tothom. La música complementa perfectament el text i ajuda a recordar-lo. Per tot això, crec que han de continuar formant part dels repertoris nadalencs.

La contemplació del pessebre sempre aporta uns sentiments de tendresa, d’emoció, de pau, que augmenta i els arrodoneix si l’acompanyem amb música—aquest llenguatge universal que tothom entén—. Per això, el cant de nades ens ajuda a participar en aquest ambient. Felicito als pessebristes que segueixen aquesta tradició de fer Pessebres i, el hi recomano que, a més a més, els acompanyin amb enregistraments de nades o, encara millor, si els cants d’aquestes tradicionals cançons, que ens han arribat d’altres generacions, són en directe, en grup o en família.

¹⁰ En el text editat s’anota “Catarina”.

Unfoeprae: Qui és qui

La **UNIVERSALIS FOEDERATIO PRAESEPISTICA**, (UNFOEPRAE) constituïda a Barcelona al maig de 1952, té quasi 70 anys d'història.

Si mirem aquesta història ja llunyana, observem com el 31 de maig d'aquell any 1952, a l'arxiu històric de la ciutat de Barcelona, es van reunir uns quants membres de l'Associació de Pessebristes de Barcelona, sota la presidència d'en Joan Marí i Oliva. En aquesta reunió hi van participar la Asociación Belenista de Gipúzkoa, pessebristes d'Àustria, pessebristes d'Alemanya i Angelo Stefanucci en representació dels pessebristes italians. En aquesta reunió, es va acordar constituir una Federació Internacional sota el nom de UNIVERSALIS FOEDERATIO PRAESEPISTICA.

Aquell dia es va acordar que la seu de la Federació es mouria pels diferents països que la componen. Després, anys més tard, amb els nous Estatuts, es va fixar la seu central a Roma i la seu social al domicili de la Federació del president i, per tant, ara aquesta seu és a Barcelona. Per tant, podem dir "roda el món i torna al Born".

Aquesta Federació internacional, "UNFOEPRAE", té des del primer de gener de 2021 una nova junta.

Aquesta nova junta té molts reptes importants, entre ells els actes de celebració dels **800 anys del primer pessebre** de Sant Francesc d'Assís, el nostre patró, a **Greccio** (Itàlia) l'any 1223 i que el Pessebrisme entri a la llista de **patrimoni immaterial per la Unesco**.

Fins ara -una mica tots en tenim la culpa- la UnFoePrae era la gran desconeguda. Aquesta nova junta ens hem marcat canviar aquesta tendència i que aquesta organització internacional sigui un aglutinador de les diferents Federacions dels diferents Països associats.

Amb aquest ànim, us presentem a continuació **qui es qui** en aquesta nova junta.

Franciscus 1223-2023
XXII Congreso Internacional UN.FOE.PRAE

PRESIDENT
ALBERT CATALÀ

Des de març 2013 fins a març 2021 president de la FEDERACIÓ CATALANA PESSEBRISTES. Abans, havia sigut dos anys (2011/2013) sots-president i dos anys (2009/2011) vocal. També des del 2004 és el president de l'associació **Amics del pessebre del Baix Empordà** amb seu a Mont-ras de la que també n'és un dels socis fundadors.

Va ser un dels principals promotors de l'organització dels actes dels 150 anys de pessebrisme associatiu l'any 2013.

A més, molt compromès amb el món associatiu, ha ostentat diferents càrrecs en associacions i ha estat vocal del Consell de l'associacionisme Cultural.

SOTS-PRESIDENT PRIMER
ALBERTO FINIZIO

Membre de l'**Associazione Italiana Amici del Presepio** des del 1975 essent-ne el President nacional des del 2007.

Primer vicepresident de l'Un.Foe.Prae.

Director editorial de la revista "Il Presepio" des del 1991

Mestre pessebrista, crea conjunts i figures (una de les seves escultures va participar a l'Exposició Universal de Sevilla al 1992) i imparteix cursos tècnics

Autor d'articles i llibres sobre el pessebre, ha impartit nombroses conferències en directe i en línia.

Ha dissenyat, muntat i comissariat exposicions i pessebres a Itàlia – entre altres a Roma, Milà, Belluno, Oropa (Biella), Perugia, Nàpols, San Marino, Nettuno (Roma), Rieti, Sarteano (Siena) - i a l'estranger: Aquisgrà (Alemanya), Londres (Anglaterra), Dornbirn (Àustria), Varsòvia (Polònia), Tunis (Tunísia), Nova York i New Haven (EUA), Moscou i Sant Petersburg (Rússia) El 2000, a Pamplona, va rebre el Premi Internacional Un.Foe.Prae.

SOTS-PRESIDENTA SEGONA
SILVIE DUŠKOVÁ

Actualment treballa al Ministeri de Cultura de la República Txeca

Fa estudis a la Universitat de Praga sobre l'Antic Testament, història jueva, tradicions i costumari. A la Facultat de Filosofia a la Universitat de Hradec Králové fa estudis d'història i arxivística. També fa estudis de protecció de monuments i paisatge a l'Escola Superior a Děčín.

Presidenta de la **Czech Association of Friends of Nativity Scenes**, i anteriorment Directora del Museu del Pessebre a Třebechovice. Construeix pessebres, imparteix conferències, escriu articles sobre manualitats per fulletons i prospectes i s'encarrega de buscar suport financer per fer restauracions.

SECRETARIA
CARMEN CAMILLERI

La seva història sobre la construcció de pessebres es remunta fa uns 30 anys, quan solia ajudar el seu marit, que és un apassionat del pessebre que realitza. Això la va portar a conèixer nous llocs i nova gent, fins que l'any 2002 assisteix al seu primer congrés internacional a Hradec Kralove, a la República txeca. Va entrar a formar part de **l'Associació de Gozo**, Malta, i tant és així que durant els darrers deu anys ha format part de la Junta d'aquesta Associació i, des d'avui n'és la consellera, representa l'illa de Malta i també és l'encarregada d'organitzar tots els esdeveniments que inclouen portar grups a convencions cada any, congressos internacionals, seminaris i exposicions, i també d'acompanyar persones a fer cursos a l'estranger o organitzar cursos de pessebristes estrangers a Malta.

TRESORER
ANTONI GARI DURAN

Nascut a Vilanova i la Geltrú. Diplomàtic en Fisioteràpia i

Infermeria. Soci i Tresorer de l'Associació pessebrista de Vilanova 2006/2015 Tresorer de la Federació Catalana de Pessebristes 2006/2019 Censor de comptes de la UN FOE PRAE 2010/2021 Soci i Tresorer de **l'Associació de Pessebristes de Barcelona** 2020/ Tresorer de la UN FOE PRAE

VOCAL PRIMER
PIER LUIGI BOMBELLI

Nascut a Sergnano, al cor de la Llombardia, és una personalitat apreciada en el camp del pessebre tant a Itàlia com a l'estranger. És un erudit, historiador, artista, col·leccionista, mestre i organitzador. Les seves obres estan marcades pel detallisme i una profunda religiositat.

Membre de **l'Associazione Italiana Amici del Presepio** des de 1988, ha exposat pessebres en importants exposicions arreu d'Itàlia. La majoria de les seves creacions han estat publicades en publicacions periòdiques de pessebres.

El 1998 va ser el guanyador del concurs internacional de pessebres "Begarelli" de Mòdena. Segueix les iniciatives d'associacions nacionals i internacionals de pessebres,

participant en conferències i escrivint a la revista italiana "Il presepio". Del 2004 al 2013 va ser elegit conseller nacional de l'Associazione Italiana Amici del Presepio com a responsable de les relacions amb les oficines i seccions italianes. Des del 2015 és membre de la Junta de l'Un. Foe.Prae. i va col·laborar en l'organització del XX Congrés Internacional dels Amics de la Nativitat Venite Adoremus, que va tenir lloc a Bèrgam del 19 al 25 d'octubre de 2016, que va comptar amb la presència d'un miler de persones de 20 països diferents.

VOCAL SEGON
KLAUS PORTEN

Vicepresident de la Verband Bayerischer Krippenfreunde. Treballa amb pessebres des de petit i des del 1982 dirigeix cursos de construcció de pessebres i cursos de talla de figuretes de pessebre en fusta.

El 1982 va fundar la **Verein Klüsserather Krippenfreunde**, que ara compta amb gairebé 300 membres i ha construït un museu del pessebre (www.krippenverein.de).

Va editar un llibre sobre el museu: "Casa del pessebre", "Domus Praeseptorum". Al congrés internacional d'Innsbruck, li van atorgar el diploma UN-FOE-PRAE.

VOCAL TERCER
JOSEP PORTA SABURIT

Participa des de 1968 a les exposicions anuals de l'Associació Pessebrista de Vilanova i la Geltrú. Imparteix cursos de tècniques pessebristes a Vilanova i la Geltrú i Barcelona, així com en altres ciutats de Catalunya

Vicepresident de l'Associació Pessebrista de Vilanova i la Geltrú des de 1994

President de la Federació Catalana de Pessebristes des de l'any 2006 fins al 2013

President de **l'Associació de Pessebristes de Barcelona** des del març del 2018.

Vocal de *Congresos y Eventos de la Federación Española de Belenistas*. Impulsor de l'organització dels actes dels 150 Anys d'Associacionisme Pessebrístic Títol de Mestre "Artesà Cultural Pessebrista" atorgat per la Generalitat de Catalunya Rep la Distinció medalla UNFOEPRAE a Bèrgam 2016.

AUDITORA DE COMPTES
EUGENIA BOLLI

Va néixer a Luzerna, on continua vivint encara que intermitentment fa estades a Alemanya.

Ocupa diversos llocs com a assistent de direcció i cap de finances a empreses suïsses i internacionals de major i menor grandària. Els últims anys de la seva vida laboral els passa a l'Associació Suïssa de Llars i Institucions, entre altres coses a la secretaria d'una escola de formació professional i com a encarregada de la formació continuada en gestió i pedagogia social. Jubilada des del juny de 2010.

És presidenta de la **Schweizerische Vereinigung der Krippenfreunde** i li interessen els pessebres, la seva construcció, l'escriptura, la lectura, els viatges i l'artesanía.

AUDITORA DE COMPTES
CAROLINE WEBER

Nascuda a Colònia, va estudiar etnologia, alemany i anglès a la Universitat de Colònia. 2001 Fundació de l'oficina cultural Rheinstil a Colònia.

Des del 1996 organitza els senders del pessebre a Colònia i Aquisgrà. Des del 2013 és la vicepresidenta del "Landesgemeinschaft der Krippenfreunde a Rheinland und Westfalen eV (LG)", des del 2018 presidenta de la "**Krippenfreunde Region Köln eV**", membre de la junta de l'associació d'agermanament de la ciutat Köln-Barcelona, col·leccionista de pessebres, organitzadora d'exposicions de pessebres i visites a pessebres. Publicacions cultural-històriques sobre el pessebre a Renània i la història de la LG.

COSES QUE HAN PASSAT

NOVEMBRE 2020

El dissabte 28 de novembre una presentació online va inaugurar la programació de la Coordinadora de Pastorets, la Federació de Pessebres Vivents i la Federació Catalana de Pessebristes. L'acte va consistir en una taula rodona on, a més de les tres presidències, hi va participar l'exconseller Lluís Puig i l'aleshores Directora general de Cultura Popular Àngels Blasco.

Tothom va coincidir en la importància de les activitats nadalenques en la il·lusió col·lectiva, explicant les solucions adoptades per complir amb les prevencions sanitàries.

DESEMBRE 2020

El Museu Marès va acollir l'exposició #pessebrisme, produïda per la Federació Catalana de Pessebristes amb el suport de l'Ajuntament de Barcelona. Estructurada en set apartats, l'exposició feia un repàs a la trajectòria, el sentit i la realitat del pessebrisme català: la seva significació, la tècnica constructiva com a referent internacional, l'obra dels grans escultors de figures, la seva preservació patrimonial, i la importància de la seva vessant associativa. Es va poder visitar junt amb el pessebre monumental de l'Associació de Pessebristes de Barcelona fins al 2 de febrer.

FEBRER

A mode de cloenda del cicle de Nadal, des de l'Ajuntament de Barcelona es va programar -per al 2 de febrer, dia de la Candelera- una taula rodona amb Josep Porta, president de l'Associació de Pessebristes de Barcelona, i Albert Català, president de la Federació Catalana de Pessebristes i recentment nomenat president de la Federació Universal Pessebrística.

La conversa va valorar la temporada i va posar punt i final al Pessebre Tradicional de Barcelona exposat al Museu Marès. A més, s'hi van abordar diversos aspectes d'interès sobre el pessebrisme i la imminent celebració dels 800 anys del primer pessebre, que tindrà lloc l'any 2023.

La Taula rodona, moderada per Nico Alonso, es va poder seguir a través del canal de Youtube de Cultura Popular Barcelona.

<https://www.youtube.com/c/culturapopularbcn/>

ABRIL

La Federació Catalana de Pessebristes va celebrar el 17 d'abril la seva assemblea general de primavera, una vegada més en format virtual degut a la situació sociosanitària.

El punt més destacat va ser la renovació de la Junta Directiva, que queda composta per Ramon Albornà com a president, Francesc Villegas vicepresident, Jordi Pujol secretari, Ferran Fonte tresorer, i Albert Català, Núria García, Jordi Bernal i Josep Maria Borrut com a vocals.

L'assemblea va expressar el seu agraïment a l'Albert Català per la seva tasca al capdavant de la Federació en els darrers vuit anys, i va fer un minut de silenci en record dels pessebristes que ens han deixat en el darrer any a causa de la COVID, en especial de Carles Tarragó, membre de la junta.

Entre altres temes, l'assemblea també va aprovar la gestió i balanç econòmic del 2020, el pla d'actuació i pressupost per aquest any, i va fer un repàs a l'organització de les properes activitats federatives del calendari, que en principi es mantindran en formats virtuals per aquest any, preveient recuperar la presencialitat de cara al Nadal 2021.

El dimarts 27 d'abril vam participar a l'Assemblea General de l'Ens d'Associacionisme Cultural, del qual formem part junt amb una trentena de federacions i coordinadores de cultura popular. L'assemblea, que es va realitzar en format virtual, va aprovar-ne la gestió, així com el balanç econòmic 2020 i el pressupost per aquest any. La Federació Catalana de Pessebristes, representada per Albert Català, ocupa actualment la tresoreria de l'entitat.

JUNY

El divendres 4 de juny el Casino de Sant Andreu de la Barca va acollir l'acte institucional del DASC el Dia de l'Associacionisme Cultural, promogut pel Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Com cada any, en aquest acte es va fer un reconeixement al valor i la força de les entitats del país, amb un diploma de reconeixement per a les entitats amb aniversaris assenyalats. Enguany, es van lliurar diplomes als Amics del Pessebre de Torrelavit, a Pessebristes de Can Manso de Centelles i a l'Associació de Pessebristes de Sant Hilari, a les tres entitats en motiu dels seus 25 anys. Felicitar també a la Cate de Figueras pel seu centenari, entitat que compta amb una secció pessebrista.

Pessebrisme i xarxes socials

Com podem treure el màxim partit les xarxes socials?
Exemples: difusió d'exposicions, actes, processos de creació de pessebres, etc.

La xerrada de Cristina Costa sobre les xarxes socials, que va tenir lloc el dissabte 5 de juny en el marc del DASC2021, es va centrar en fer un repàs a Twitter, Facebook i Instagram, que són les principals xarxes que utilitzen les nostres entitats. Al llarg de la sessió se'n van analitzar les característiques i les diverses funcionalitats i trucs que ens poden ajudar a tenir més projecció. La importància de planificar els continguts, les imatges, l'ús de paraules clau o hashtags, promoure la interacció... aquests són alguns dels elements que es van anar repassant.

JULIOL

Amb el nou govern i la configuració de les conselleries, Adelina Moya assumeix les funcions que en els darrers anys ha dut a terme Àngels Blasco al capdavant de la Direcció General de Cultura Popular i Associacionisme.

AGOST

El Santuari de Sant Ramon, a la Segarra, acull des del passat 29 d'agost una exposició permanent de 33 diorames construïts per Antoni Martí, pessebrista de Sant Feliu de Llobregat. La família Martí ha cedit a l'ordre de la Mercè tota la seva obra artística, conformada per 33 diorames, que han quedat definitivament instal·lats en una planta superior del claustre del santuari.

A l'acte inaugural de l'exposició, hi van participar el president de la Federació Catalana de Pessebristes, Ramon Albornà; el president de l'Associació Pessebrista de Sant Feliu, Joan Baeza, on Antoni Martí ha realitzat la seva obra; el president de l'Agrupació Ilerdenca de Pessebristes Jordi Curcó, entitat que ha col·laborat en fer possible que el santuari aculli l'exposició permanent; i l'alcalde de Sant Ramon, Aleix Bochaca. Per part de la Comunitat Mercedària es va agrair la donació, que han acollit amb molta il·lusió, definint-la com a un gran regal per al Santuari.

SETEMBRE

El propassat 18 de setembre la Biblioteca del Casino de Manresa va acollir l'assemblea de tardor de la Federació. La convocatòria suposava el retorn a l'activitat presencial, tot i que es va plantejar també l'opció de poder-hi participar virtualment pel canal de Zoom de la Federació.

Després de la benvinguda per part de Francesc Villegas, en nom del Grup Pessebrístic de Manresa, es va iniciar l'assemblea. En primer lloc el president Ramon Albornà va informar de l'inici d'activitat i reorganització de la nova Junta. Dins l'ordre del dia previst destacava també el repàs i la preparació de la campanya d'aquest proper Nadal, en la confiança de poder reprendre la màxima normalitat en les exposicions de pessebres.

Finalment, cal fer especial menció a l'aprovació formal de la incorporació a la Federació de l'Associació el Pessebre dels Pensaments de Móra la Nova.

Exposicions

Planta baixa: Exposició de pessebres de Montblanc i de la Federació Catalana de Pessebristes.

Planta primera: Exposició de Calvaris

Planta segona: Exposició monogràfica de Joan Mestres

Preu entrada - Tarifa Normal: 4,00 €

Tarifa reduïda: 3€ (grups, famílies nombroses i/o monoparentals, estudiants, carnet jove, jubilats, pensionistes)

Gratuït: menors de 12 anys acompanyats

Horari

Dissabtes: d'11 a 14 h. i de 17 a 19 h.

Diumenges: d'11 a 14 h. (Tardes tancat).

Feiners: A convenir al telf.: 660763645, o visites guiades des de l'oficina de Turisme (telf: 977 86 17 33, www.montblancmedieval.cat)

Per les visites de grup es recomana reservar amb antel.lació.

www.museudelpessebre.cat

CAMINANTS

“Caminants” som un grup de pessebristes jubilats, vinculats a l'Associació de Pessebristes de Rubí, que ens trobem un dia a la setmana per caminar i per descobrir indrets dels voltants de Rubí.

Les nostres caminades ens permeten contemplar la natura i el pas de les estacions però sobretot ampliar la nostra amistat.

Caminants:

Carme Otero

Eduard Bravo i Remei Lope

Glòria Guitart i Josep Gonzàlez

Josep Comellas i Rosa Rosiñol

Vicenç Escayol i Montse Garsaball

Figura del Naixement Glòria Guitart

Figures del pastor: Josep Comellas

Imatge de la portada:

Pessebre realitzat pel grup “Caminants” de Rubí

Figura del Naixement Glòria Guitart

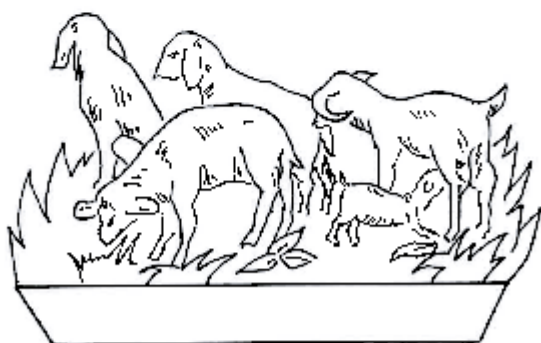
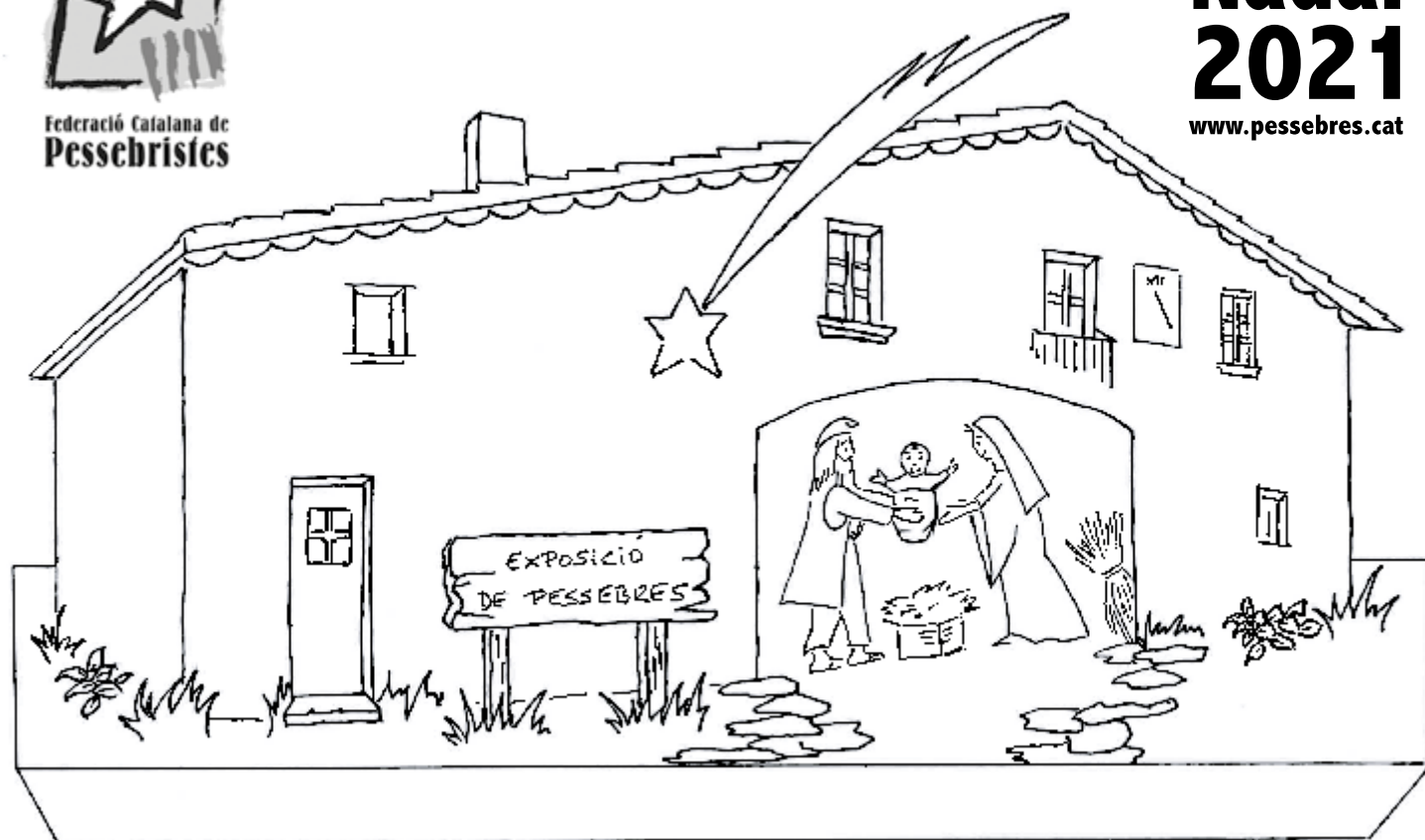
Figures del pastor: Josep Comellas

Federació Catalana de
Pessebristes

Nadal 2021

www.pessebres.cat

FRANCESC COLINDRES VALLS
Membre de l'Associació Pessebrista de Palau-solità i Plegamans.

